

مروری نظام‌مند بر موانع و تسهیل‌کننده‌های تحقق مشارکت شهری*

سارا نیکمرد نمین

دکتری شهرسازی، دانشکده معماری و هنر، دانشگاه گیلان، رشت، ایران

علی اکبر سالاری پور

دانشیار گروه شهرسازی، دانشکده معماری و هنر، دانشگاه گیلان، رشت، ایران (نویسنده مسئول مکاتبات)

Email: salaripourali@gmail.com

چکیده

مشارکت شهری به‌عنوان یکی از رویکردهای نوین در امر برنامه‌ریزی شهری در دهه‌های اخیر مورد توجه جدی قرار گرفته و ضرورت بهره‌گیری از آن در طرح‌ها و برنامه‌های شهری مطرح شده است. با توجه به اهمیت این موضوع در برنامه‌ریزی شهری، ضرورت دارد تا موانع و تسهیل‌کننده‌های پیش‌رو در مسیر تحقق مشارکت مورد شناسایی قرار گیرند، علی‌رغم اشاره موردی به این موارد در پژوهش‌های مرتبط، به‌صورت ویژه و متمرکز به موانع و تسهیل‌کننده‌های مشارکت اشاره نشده است. در این راستا، مقاله حاضر با مرور مقاله‌های داخلی و خارجی در بازه سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۳، به دسته‌بندی موانع و تسهیل‌کننده‌های تحقق مشارکت پرداخته است. در این پژوهش با مروری نظام‌مند، ۱۴۸ مقاله، در دو پایگاه داده خارجی (Science Direct و Google Scholar) و سه پایگاه داده داخلی (نورمگز، پرتال جامع علوم انسانی، SID) مورد بررسی قرار گرفتند. بعد از مرور تمامی متن مقاله‌ها، ۵۰ مقاله کمتر مرتبط کنار گذاشته شده و ۹۶ مقاله باقیمانده برای استخراج کدها مورد استفاده قرار گرفتند. به‌منظور تحلیل مفاهیم به دست آمده از تحلیل محتوای کیفی بهره گرفته شد و درنهایت موانع تحقق مشارکت در قالب زیرمقوله‌های فردی، معنایی، محتوایی و فرایندی و نهادی و تسهیل‌کننده‌های تحقق مشارکت در قالب زیرمقوله‌های زیرساختی- محیطی، فردی و نهادی معرفی شدند. در نتایج به دست آمده از بررسی کدهای اولیه مشخص شد که زمینه‌های فردی، اجتماعی و نهادی بر تحقق مشارکت تأثیرگذار هستند و تحقق مشارکت در یک جامعه در گروی ایجاد فرهنگ مشارکتی در جامعه و نهادهای مرتبط و همچنین تأمین زیرساخت مناسب برای تحقق مشارکت است.

کلیدواژه‌ها: مروری نظام‌مند، مشارکت شهری، موانع تحقق مشارکت، تسهیل‌کننده‌های تحقق مشارکت

* این مقاله برگرفته از رساله دکتری سارا نیکمرد نمین با عنوان «ارائه انگاشتی نوین از مفهوم مشارکت برخاسته از فرهنگ برنامه‌ریزی (مورد مطالعه: محیط برنامه‌ریزی فضایی شهر تهران)» است که به راهنمایی دکتر علی اکبر سالاری پور در دانشگاه گیلان، انجام شده است.

مقدمه

مشارکت امری ضروری در نظریه برنامه‌ریزی است که با استفاده از آن، نحوه کارکرد برنامه‌ریزان در جهت تحلیل و ترکیب اهداف و ارزش‌های جامعه مشخص می‌شود (Reynolds, 1969) و از جمله مباحثی است که در چند دهه پایانی قرن بیستم مورد استقبال برنامه‌ریزان شهری قرار گرفته و از حقوق بی‌بدیل شهروندان شمرده شده است. این امر تا به آنجا پیش رفته است که تعهد نسبت به مشارکت عمومی به عنوان جزئی جدانشدنی از اخلاق برنامه‌ریزی و همچنین پیش شرطی برای مشروعیت بخشیدن به آن در کشورهای دموکراتیک به حساب می‌آید (Alterman, 1982). امروزه، مردم به‌طور فزاینده‌ای نگران برنامه‌ریزی شهری و تصمیم‌های برنامه‌ریزان هستند چراکه به این آگاهی رسیده‌اند که برنامه‌ریزی با کیفیت زندگی آن‌ها ارتباط تنگاتنگی دارد (Zhao et al., 2018)، ازسوی دیگر قدرت‌ها نیز به اهمیت دخالت شهروندان در امور برنامه‌ریزی پی برده‌اند و به دنبال راه‌هایی برای تسهیل مشارکت شهروندان و رویه‌های مشارکتی هستند. با وجود این روند، این دیدگاه در میان شهروندان وجود دارد که قدرت‌ها از ورود ایده‌ها و نظرهای شهروندان به تصمیم‌گیری‌ها جلوگیری می‌کنند (Stembert & Mulder, 2013) و در نتیجه انگیزه برای سرمایه‌گذاری شهروندان در امور مشارکتی را از میان برمی‌دارند و همین امر است که ضرورت بازگشت به استانداردهای تحقق مشارکت از قبیل اعتماد، باز و شفاف بودن و توجه به منافع متقابل تضمین شده و دخالت شهروندان در قلمرو عمومی (Gordon & Philippi, 2014؛ Brookfield, 2016؛ Zhao et al., 2018) را مطرح می‌کند.

تحقق مشارکت بدون توجه به موانع و تسهیل‌کننده‌هایی که در مسیر مشارکت قرار دارند، امری دشوار است چراکه بدون اطلاع از این موارد، فرایند پیش‌رو به‌صورت آزمون و خطا و با صرف زمان و هزینه بیشتری صورت خواهد گرفت، این در حالی است که مشارکت در ذات خود امری پرهزینه و زمان‌بر است و بدون اطلاع از مؤلفه‌های اثرگذار بر تحقق آن، جامعه متحمل به هزینه‌های بیشتری خواهد شد. بدیهی است که بدون توجه به موانع و یا تسهیل‌کننده‌های مشارکت، نمی‌توان زمینه را برای تحقق آن فراهم کرد و همین امر بیانگر ضرورت انجام پژوهشی در خصوص موانع و تسهیل‌کننده‌های مشارکت است. در پژوهش‌های پیشین به‌صورت موردی به موانع و تسهیل‌کننده‌های تحقق مشارکت اشاره شده است اما ضرورت دارد تا مقاله‌هایی که به‌صورت منسجم به موانع و تسهیل‌کننده‌ها اشاره دارند، افزایش یابند. در این پژوهش با مرور نظام‌مند مطالعاتی به مرور موانع و یا تسهیل‌کننده‌های مشارکت پرداخته‌اند و سعی در پاسخ به سؤال اصلی پژوهش یعنی «موانع و تسهیل‌کننده‌های تحقق مشارکت در محیط برنامه‌ریزی کدام موارد هستند؟» بوده است.

پیشینه پژوهش

مرور پیشینه مقاله حاضر در دو بخش صورت گرفته است؛ در بخش اول مطالعاتی که از حیث روش‌شناسی با موضوع پژوهش قرابت دارند مورد بررسی قرار گرفته‌اند و در بخش دوم، مروری بر پیشینه نظری پیرامون مشارکت ارائه شده است.

پیشینه مطالعات مروری در حوزه مشارکت

در سال‌های اخیر استفاده از روش‌های مرور نظام‌مند با اقبال بسیار بالایی مواجه بوده‌اند، اما مقاله‌هایی که به‌صورت ویژه به موضوع موانع و یا تسهیل‌کننده‌های مشارکت پرداخته‌اند محدود هستند، در این راستا و به‌منظور ورود به بحث موانع و تسهیل‌کننده‌های تحقق مشارکت، مروری بر پیشینه پژوهش‌هایی می‌شود که از حیث روش‌شناسی و موضوع با پژوهش حاضر قرابت دارند و تا حد امکان به موانع و یا تسهیل‌کننده‌های

مشارکت نیز اشاراتی داشته‌اند و همین امر دایره مقاله‌های در دسترس را محدود ساخته است. نویسندگان در مقاله «مداخلات شهری و ابزارهای مشارکت در فرایندهای طراحی شهری: بررسی نظام‌مند و تحلیل موضوعی (۱۹۹۵-۲۰۲۱)» با بهره‌گیری از تحلیل موضوعی، جهت‌گیری‌های آینده و دیدگاه‌ها و مضامین مطالعاتی جدید در دو حوزه مداخلات شهری و ابزار مشارکت را مشخص ساخته و یک پایگاه مفهومی برای مطالعات مبتنی بر نظریه و عمل در مداخلات شهری و طرح‌های مشارکتی ایجاد کرده‌اند. براساس این مطالعه باید به فرایندهای مشارکتی به‌عنوان فرایندهای مبتنی بر زمینه‌نگریست (Ataman & Tuncer, 2022). در مطالعه «مشارکت کودکان در برنامه‌ریزی و طراحی شهری: مروری نظام‌مند» برای روشن شدن مشارکت کودکان در برنامه‌ریزی و طراحی به یک مرور ادبیات نظام‌مند از ۳۰ مطالعه منتشر شده بین سال‌های ۱۹۹۰-۲۰۱۷ پرداخته شده است که به بررسی وضعیت فعلی رویکردهای مشارکتی در برنامه‌ریزی شهری برای ایجاد محیط‌های شهری دوستدار کودک متمرکز هستند. براساس این بررسی نظام‌مند، تصویری جامع و کمی از مطالعات فعلی با تمرکز بر مشارکت کودکان؛ روشی مؤثر برای مفهوم‌سازی کودکان در برنامه‌ریزی؛ فهرستی از الزامات برای اجرای موفق برنامه‌ریزی با کودکان و ارتباط آن با جوامع پایدار؛ بحث در مورد ارتباط بین برنامه‌ریزی شهری، روش‌ها، رویکردها، و نتایج برای محیط‌های شهری متمرکز بر کودک؛ شناسایی شکاف‌های موجود در پیشینه؛ بررسی نقش سیاست‌ها و ارتباط بین سیاست‌ها، برنامه‌ریزی شهری، روش‌ها و رویکردها برای تحقیقات بیشتر، به دست آمده است (Ataol et al., 2019).

مطالعه «تلاش برای شمول؛ بررسی نظام‌مند مشارکت بلندمدت در مدیریت استراتژیک فضاهای سبز شهری»، با یک بررسی نظام‌مند، پیشنهاد یک رویکرد جامع جدید شامل یک مدل فرایند چرخه‌ای برای مشارکت بلندمدت در مدیریت استراتژیک فضاهای سبز شهری را ارائه می‌دهد که شامل فازهای تحلیل، طراحی و اجرا با مشارکت کاربران است. چراکه با مشارکت بیشتر شهروندان در تصمیم‌گیری‌های مربوط به فضاهای محلی، محیط‌های محلی بهتر، فراگیرتر و پایدار ایجاد می‌شوند (Fors et al., 2021).

در مقاله «بررسی مؤلفه‌های برنامه‌ریزی مشارکتی با رویکرد تاب‌آوری اجتماعی: مرور سیستماتیک»، نویسندگان با هدف شناسایی مؤلفه‌های برنامه‌ریزی مشارکتی با رویکرد تاب‌آوری اجتماعی به ارائه مفهومی جامع از تلفیق این دو مؤلفه پرداخته‌اند. پرتکرارترین مفاهیم شناسایی شده در این مقاله عبارت‌اند از «آگاهی‌بخشی، اعتماد اجتماعی، توانمندسازی ساکنین، پاسخگویی در مواجهه با بحران» که به زعم نویسندگان بیانگر ساختار چندوجهی تاب‌آوری اجتماعی است. همچنین تأکید اصلی این مقاله در جهت تحقق برنامه‌ریزی مشارکتی در راستای تاب‌آوری اجتماعی، افزایش اعتماد اجتماعی و توانمند کردن جامعه است (باستانی و همکاران، ۱۴۰۲). در مقاله «تحلیل نظام‌مند ابعاد و شاخص‌های مشارکت مردمی در نوسازی و بهسازی بافت فرسوده شهری با استفاده از روش فراترکیب» با توجه به اهمیت میزان مشارکت مردم در امر بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده، با رویکرد کیفی و روش مرور نظام‌مند به بررسی پیشینه از منابع منتخب پرداخته شده است. کدها شامل ابعاد کالبدی، اجتماعی، محیط زیستی، مدیریتی، روان‌شناختی، خدماتی، زیرساختی، مشارکت جزئی، چگونگی دخالت مردم، سطح فراگیری سطوح اجرایی و عملکردی، انگیزه ایجادکننده آن، کیفیت همکاری مردم، قلمرو اجرایی و موضوع مشارکت هستند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد پایین بودن ارزش زمین و مسکن و ساختمان‌های غیر استاندارد شاخص‌هایی هستند که اهمیت زیادی را در پژوهش‌های مختلف ایفا کرده‌اند. از سوی دیگر، اطلاع‌رسانی، انگیزه درون‌زا و برون‌زا، کیفیت همکاری تحمیلی و اجباری و... از شاخص‌های کم‌اهمیت در این زمینه هستند. مهم‌ترین جنبه‌های نوآوری این پژوهش نگاه چندسطحی و نظام‌وار به مشارکت مردمی در بهسازی و نوسازی بافت فرسوده شهری و همچنین شناسایی عناصر اصلی این موضوع است (سامانی‌نژاد و همکاران، ۱۴۰۲).

مقاله «شناخت و تحلیل موانع نهادی مشارکت شهروندان در فرایند برنامه‌ریزی توسعه شهری تهران» به شناسایی موانع نهادی مشارکت شهروندان در برنامه‌ریزی توسعه شهری پرداخته است و در همین راستا با تدوین مدل ساختاری تحلیل روابط نهادها، توسعه شهری و مشارکت در سطح کلان، چگونگی اثرگذاری نهادهای رسمی و غیررسمی بر فرایند مشارکت‌پذیری شهروندان تهرانی در طرح‌های توسعه شهری را شناسایی کرده است و راهکارهای حذف موانع نهادی را نیز ارائه کرده است. شاخص‌ترین موانع در این میان عبارت‌اند از: موانع قانونی (قوانین بالادستی؛ کم‌توجهی به بحث مشارکت در مبانی قانونی تهیه و اجرای طرح‌های توسعه شهری)، موانع مناسبات نهادی (تضاد منافع دخیلان در توسعه؛ نقصان در ظرفیت نهادی؛ الهام و تداخل در وظایف)، موانع مدیریت شهری (نگرش بخشی و غیرسیستمی به اداره کلانشهر تهران؛ تضعیف نقش مدیریتی شورای شهر؛ فقدان دوجانبه‌انگیزه مشارکت / جلب مشارکت مردم در فرایندهای مدیریت و برنامه‌ریزی شهری؛ فساد مالی در نظام مدیریت شهری)، موانع نظری توسعه شهری مشارکتی (شناخت ناکافی از مشارکت واقعی و الزامات اجرایی آن؛ اراده ناکافی برای جلب مشارکت در سیاست‌های کلان نهادهای رسمی؛ فقدان الگوهای برنامه‌ریزی مشارکتی موفق بومی؛ سرمایه اجتماعی ناکافی برای جلب مشارکت شهروندان)، موانع ذهنی-عرفی-هنجاری (تقابل منافع فردی و جمعی؛ موانع تاریخی مشارکت‌پذیری در خصلت‌ها و ویژگی‌های ایرانیان؛ طیف گسترده انگیزه‌های جلب مشارکت در نهادها) و موانع از سطوح کلان قدرت (ماهیت دولت رانتیر نفتی؛ ساختار سیاسی غیردموکراتیک و دولت‌محوری؛ مشارکت صوری، سلبی و ابزاری؛ تأثیر مناسبات فراقانونی بر توسعه شهری؛ روابط گسسته دولت و شهرداری؛ تضعیف نقش قانونی شورای شهر) (تقدسی و شریف‌زادگان، ۱۴۰۲).

مشارکت

حکمرانی دموکراتیک^۱ دارای سه ارزش اصلی شامل اثربخشی^۲، مشروعیت^۳ و عدالت اجتماعی^۴ است که همگی وابسته به مشارکت هستند (Fung, 2015)، از همین روست که مفاهیمی از قبیل مشارکت، شمول^۵ و تعامل اجتماعی^۶ برای تحقق جامعه‌ای که دموکراتیک، پایدار، شکل‌گرفته به‌صورت اجتماعی^۷، مسئولانه، عادلانه و پاسخگو به عموم، ارزش‌ها و نیازهای انسانی است، مورد توجه قرار گرفته‌اند (Chilvers et al., 2018). طبق تعریف ارنشتاین، مشارکت^۸ به معنای «بازتوزیع قدرت» است که بر مبنای آن افرادی که قبلاً چنین قدرتی را نداشتند، قادر به مداخله در فرایندهای سیاسی و اجتماعی خواهد کرد و منافع آتی آن‌ها را تأمین می‌کند (Arnestein, 1969). مشارکت عمومی با اشکال متنوع می‌تواند تمام جنبه‌های دموکراسی را شامل رأی‌گیری، ابراز افکار، گروه‌های منافع، تظاهرات و حتی آهنگ‌ها را در برگیرد اما اغلب به‌صورت مبهم در پیشینه تعریف شده است (Cohen & Wiek, 2017) اما با وجود این ابهام، شاید یکی از مشخص‌ترین تعاریف در خصوص مشارکت این باشد که مشارکت جامعه شامل همکاری میان اعضای جامعه برای رسیدن به اهداف مشترک، بهبود و پیشرفت جامعه محلی و پیگیری منافع فردی است (Rasoolimanesh et al., 2017). گاه نتایج مداخلات مشارکتی می‌تواند متناقض باشد و مشکلاتی را که برنامه‌ریزان قصد حل آن را داشتند، تقویت کند و مشروعیت بخشد؛ به همین دلیل است که از مشارکت با صفت ظالمانه^۹ یاد شده است (Turnhout et al., 2020) و همین امر به پیچیدگی این مفهوم در عمل اشاره دارد.

مشارکت معمولاً به فرایندهایی اطلاق می‌شود که مردم و سایر ذی‌نفعان در اتخاذ تصمیماتی که بر زندگی آن‌ها تأثیر می‌گذارد، تعامل می‌کنند. این تعامل یا به‌صورت منفعلانه از طریق مشاوره رخ می‌دهد و یا فعالانه از طریق تعامل دوطرفه‌ای است که در آن عموم مردم^{۱۰} به‌عنوان گروه‌هایی تعریف می‌شوند که تحت تأثیر

تصمیمات قرار نمی‌گیرند یا نمی‌توانند بر تصمیم‌ها تأثیر بگذارند، اما به‌نوعی با موضوع‌هایی که درخصوص آن‌ها تصمیم‌گیری می‌شود، در ارتباط هستند. براساس تعبیر فریمین^{۱۱} (۱۹۸۴) ذی‌نفعان^{۱۲} به‌عنوان کسانی هستند که تحت‌تأثیر یک تصمیم هستند و یا می‌توانند بر آن تأثیر بگذارند (Reed et al., 2018) و بنابر همین تأثیرگذاری است که مشارکت «خوب» زمانی ظهور می‌یابد که بازتابی در اجتماع داشته باشد (Pallett et al., 2018; Chilvers et al., 2019). به‌طور معمول شهروندان معتقد هستند که نمی‌توانند بر نحوه رسیدگی به مشکلاتی که بر جوامعشان تأثیر می‌گذارد، مؤثر باشند و قدرت‌ها نیز علاقه‌چندانی به این امر ندارند و در نتیجه این امر است که مشکلات باقی می‌مانند (Abram, 2016)، این در صورتی است که اگر مردم بتوانند نقشی آگاهانه و سازنده در شکل‌دهی سیاست‌ها و خدمات عمومی ایفا کنند، مشارکت به‌عنوان امری در جهت ایجاد و جاهت برای مدیریت شهری و همچنین تقویت اعتماد و یا به‌نوعی اعتمادسازی مطرح می‌شود.

در همین راستا، هیلی، با بیان اینکه «سیاستمداران و مقامات باید از منابع دانش و درک درون جامعه سیاسی به‌منظور قضاوت خوب و استدلال صحیح بهره‌مند باشند» (Ploger, 2001)، بر اهمیت استفاده از مشارکت صحنه می‌گذارد. بسیاری از دانش‌پژوهان و متخصصان برنامه‌ریزی معتقد هستند که بین مشارکت عمومی در برنامه‌ریزی و پیاده‌سازی برنامه رابطه وجود دارد (Kinzer, 2016) و یکی از چالش‌های مطرح‌شده توسط طرفداران مشارکت عمومی این است که مشارکت، تأثیر واقعی بر تصمیم‌گیری دارد و تعهد نسبت به مشارکت عمومی به‌عنوان جزئی جدانشدنی از اخلاق برنامه‌ریزی و نیز پیش‌شرطی برای مشروعیت بخشیدن به آن است (Alterman et al., 1982; Alterman, 1984). باید در نظر داشت که برای رسیدگی به مشکلات پیچیده، تخصص علمی به تنهایی کافی نیست و مشارکت ذی‌نفعان برای ایجاد دانش، حیاتی است، دانشی که نه تنها از کیفیت علمی بالایی برخوردار باشد، بلکه از نظر اجتماعی نیز قوی باشد (Turnhout et al., 2020) چراکه، عوامل زمینه‌ای مانند عوامل اجتماعی-فرهنگی، نهادی یا سیاسی در مباحث مشارکتی مهم هستند (Stober et al., 2021).

با مروری بر مواردی که تقویت‌کننده وقوع مشارکت هستند مشخص می‌شود که تلاش برای بهبود مشارکت در زندگی مدنی اغلب بر افزایش تعداد شهروندان متمرکز می‌شود نه بهبود کیفیت تعامل، این در حالی است که یادگیری مدنی^{۱۳} زمانی اتفاق می‌افتد که شرکت‌کنندگان اعتقاد داشته باشند که در نظر و عقیده آن‌ها قدرتی وجود دارد و کسی نیز به آن توجه دارد و تأمین این یادگیری نیازمند تعریف شاخص‌های تسهیل‌کننده برای تحقق مشارکت است. از مهم‌ترین شاخص‌های تسهیل‌کننده برای وقوع مشارکت می‌توان به این موارد اشاره کرد؛ انگیزه، مسئولیت‌پذیری، درگیری ذهنی و عاطفی (تعلق خاطر)، آشنا بودن به امور و شرایط، یادگیری، شفافیت، ارتباط مؤثر، مشروعیت از طرف حکومت محلی، اعتماد و سرمایه اجتماعی (Gordon & Philippi, 2014; Brookfield, 2016; Zhao et al., 2018).

ازسوی دیگر با مروری بر پیشینه موضوعی مشارکت مشخص می‌شود موانع متعددی بر سر راه مشارکت وجود دارد و این موانع ناشی از ساختار حکومت، ویژگی‌های برنامه‌ریزان، ویژگی‌های مردم محلی و... است. همچنین لازم به ذکر است یکی از مهم‌ترین موانع مشارکت مؤثر شهروندان، مسئله آشنایی بی‌تفاوتی شهروندان با مسائل برنامه‌ریزی عمومی است (Lang, 1987). برخی از دیگر موانع عبارت‌اند از: محدودیت در دسترسی به منابع؛ نبود شفافیت در رابطه با اینکه چه کسانی باید به‌صورت فعال وارد عمل شوند؛ افزایش انتظارات نادرست و کاذب؛ به فراموشی سپردن عوامل و دست‌اندرکاران اصلی؛ عدم تمایل سازمان‌های اصلی به مشارکت؛ ملموس نبودن مشارکت در خارج از محیط آکادمیک؛ شعاری بودن مشارکت؛ بی‌اعتمادی و بی‌اعتقادی به مقوله مشارکت؛ احساس مردم به اثرگذار نبودن مشارکت؛ اجرایی نبودن مشارکت؛ فقدان شهروند؛ تأکید بر ایده‌های مفهومی «فرد معمولی» و «عمومی» و انتزاعی ساختن مشارکت؛ سیاست‌زدایی^{۱۴} به‌عنوان یک عامل

کلیدی در بازتولید (و توجیه) روابط نابرابر قدرت (Brookfield, 2016; Wesselink *et al.*, 2011; Zhao *et al.*, 2018; Turnhout *et al.*, 2020; Abram, 2016).

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر ماهیت داده‌ها، پژوهشی کیفی است چراکه مشارکت با بطن اجتماع در ارتباط است (Stober *et al.*, 2021) و اتخاذ روش کیفی برای این پژوهش با توجه به کاربرد روش کیفی در امور مربوط به جامعه و اجتماع (Marshall & Rossman, 2016) امری ضروری است. همچنین از بُعد ساختار تحلیلی، پژوهشی نظام‌مند به حساب می‌آید و در بررسی محتوای داده‌های به دست آمده از تحلیل محتوای کیفی استفاده شده است و با شناسایی مفاهیم (کدهای اولیه) مقوله‌های فرعی و اصلی دسته‌بندی شده‌اند و در نهایت «موانع و تسهیل‌کننده‌های مشارکت» در فرایندی مورد مفهوم‌سازی قرار گرفته‌اند. روش‌شناسی این مقاله در دو سطح صورت می‌گیرد:

روش‌شناسی جست‌وجوی منابع: مرور نظام‌مند منابع، روشی برای شناسایی، ارزیابی و درک کلیه پژوهش‌های مرتبط با یک پرسش پژوهش یا پدیده مورد علاقه است و به منظور خلاصه‌سازی شواهد موجود، تشخیص شکاف‌های پژوهش‌های فعلی و ارائه چارچوب استفاده می‌شود (Kitchenham & Charters, 2007). در این پژوهش در سطح اول به منظور مرور نظام‌مند از مدل ولف‌سوینکل^{۱۵} استفاده شده است که فرایند «انتخاب مبتنی بر معیار» است (Cook *et al.*, 1997). مطابق با مدل ولف‌سوینکل و همکاران (2013)، پنج مرحله شامل؛ تعریف (تعریف پرسش‌های پژوهش، تعریف معیارهای شمول (انتخاب)، تعیین پایگاه داده‌های مناسب)، جست‌وجو (جست‌وجوی منابع شناسایی شده)، انتخاب (محدودسازی نمونه‌ها)، تجزیه و تحلیل و ارائه گزارش طی شده است. این روش از طریق استفاده از یک جست‌وجوی جامع تعریف می‌شود که بدنه پیشینه مربوطه را با انتخاب‌های جست‌وجو و معیارهای انتخاب به وضوح بیان شده و قابل درک، بررسی می‌کند (Wolfswinkel *et al.*, 2013).

جدول ۱. معیارهای شمول

معیار	معیارهای پذیرش انتخاب
محتوا	پژوهش‌های کیفی پیرامون موانع و تسهیل‌کننده‌های مشارکت؛ شش کلیدواژه مورد استفاده برای جست‌وجو در پایگاه‌های فارسی و انگلیسی عبارت‌اند از «مشارکت شهری ^{۱۶} ؛ مشارکت عمومی ^{۱۷} ؛ مشارکت شهروندی ^{۱۸} ؛ مشارکت ^{۱۹} ؛ تسهیل‌کننده‌های مشارکت ^{۲۰} ؛ کیفی ^{۲۱} » ^{۲۲}
زبان	انگلیسی و فارسی
زمان	کلیه مقاله‌ها از سال ۲۰۰۰ میلادی تا دسامبر ۲۰۲۳
نوع	پژوهشی
داوری	مقاله‌هایی که مورد داوری قرار گرفته‌اند.
دسترسی	امکان دسترسی به متن کامل

منبع: براساس Kitchenham & Charters, 2007

برای انتخاب منابع، جست‌وجو برای مقاله‌های مجلات منتشر شده به دو پایگاه داده خارجی (ScienceDirect و Google Scholar) و سه پایگاه داده داخلی (نورمگز، پرتال جامع علوم انسانی، SID) محدود شد. تجزیه و تحلیل‌های اولیه (با توجه به تکرار مقاله‌ها در پایگاه‌های داده) نشان داد که افزودن پایگاه‌های داده

بیشتر تعداد موارد تکراری به دست آمده را به میزان قابل توجهی افزایش می‌دهد. جست‌وجو به مقاله‌هایی که حاوی کلمه‌های کلیدی انتخاب شده با توجه به هدف پژوهش بودند محدود شد تا تنها مرتبط‌ترین مقاله‌ها باقی بمانند. در مرحله بعد جست‌وجو محدود شد و تمامی مقاله‌ها از مجله‌های منتشر شده را که تحت فرایند داوری در نشریه‌ها قرار نگرفته بودند، حذف شدند. همچنین مقاله‌هایی که در پایگاه‌های اطلاعاتی متفاوت، تکرار شده بودند نیز حذف شدند. برای اطمینان از ارتباط اساسی، کلمه‌های کلیدی «مشارکت شهری؛ یا مشارکت عمومی؛ یا مشارکت شهروندی» و «کیفی» باید در متن کامل مقاله به زبان فارسی و یا انگلیسی، ظاهر شوند. چکیده‌ها، مقدمه‌ها و نتیجه‌گیری‌های مقاله‌های باقی‌مانده که در غربال اولیه با توجه به موضوع بررسی نویسنده معنی‌دار نبودند (مقاله‌های کمتر مرتبط) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند و در نهایت با بررسی مراجع و منابع مقاله‌ها مرتبط (Webster & Watson, 2002)، موارد دیگر نیز به بانک داده مقاله‌های منتخب اضافه شدند.

در نهایت با مرور مقاله‌های به دست آمده از پایگاه‌های داخلی و خارجی ۱۴۸ مقاله انتخاب شدند و بعد از مرور تمامی مقاله‌ها، ۵۰ مقاله کمتر مرتبط کنار گذاشته شده و ۹۶ مقاله باقیمانده برای استخراج کدها مورد استفاده قرار گرفتند. برای بررسی تأییدپذیری، از کدگذاری توافقی^{۲۳} استفاده شد و تمامی اعضای پژوهش در مورد همه کدها به توافق رسیدند، برای اطمینان از اعتبار پژوهش نیز یافته‌های پژوهش، توسط گروهی متشکل از ۶ تن از اساتید و دانش‌آموختگان^{۲۴} حوزه برنامه‌ریزی شهری مورد بررسی قرار گرفت و نتایج تأیید گردید.

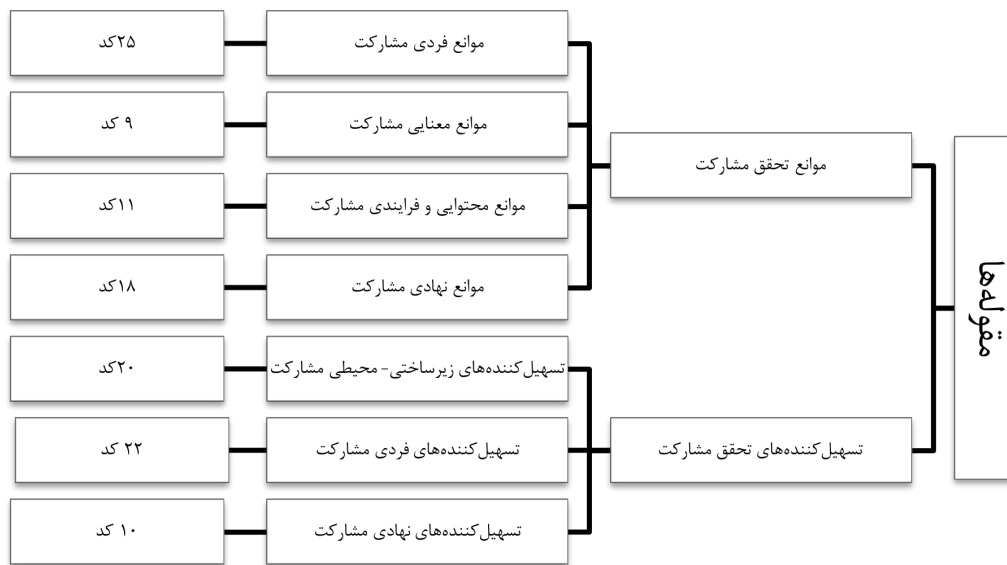
شکل ۱. نمونه فرایند انتخاب مقاله‌ها از پایگاه‌های داده منتخب پژوهش در science direct

- **روش‌شناسی بررسی منابع:** در سطح دوم و به منظور مفهوم‌سازی از تحلیل محتوای کیفی بهره گرفته شده است، در مرحله گردآوری داده‌های این پژوهش واکاوی آن‌ها، با توجه به بهره‌گیری از مرور نظام‌مند، منابعی انتخاب شدند که از نظر موضوعی با پژوهش حاضر قرابت دارند و سپس به منظور پالایش داده‌ها

از استراتژی کدگذاری استفاده شد. در این میان ۱۱۵ کد شناسایی شدند و دو مقوله اصلی موانع تحقق مشارکت و تسهیل کننده‌های تحقق مشارکت با زیرمقوله‌های مرتبط با توجه به کدهای شناسایی شده به دست آمدند.

یافته‌ها و بحث

با مروری که بر منابع به دست آمده با توجه به موضوع پژوهش به صورت نظام‌مند صورت پذیرفت، مفاهیمی استخراج شدند که با بهره‌گیری از تحلیل محتوای کیفی، این مفاهیم (کدهای اولیه) تبدیل به زیرمقوله‌ها شدند و با تکیه بر هدف پژوهش در دو مقوله اصلی «موانع تحقق مشارکت» و «تسهیل کننده‌های تحقق مشارکت» طبقه‌بندی شدند. در مقوله اصلی نخست «موانع تحقق مشارکت» چهار دسته موانع به شرح «موانع فردی»؛ «موانع معنایی»؛ «موانع محتوایی و فرایندی»؛ و «موانع نهادی» و در مقوله اصلی دوم «تسهیل کننده‌های مشارکت» نیز سه دسته «تسهیل کننده‌های زیرساختی- محیطی»؛ «تسهیل کننده‌های فردی»؛ و «تسهیل کننده‌های نهادی» شناسایی شدند.

شکل ۲. اطلاعات مربوط به کدهای استخراجی

مقوله اصلی نخست «موانع تحقق مشارکت»

مقوله اصلی نخست در این پژوهش اختصاص به موانع تحقق مشارکت دارد که چهار زیرمقوله موانع فردی؛ موانع معنایی؛ موانع محتوایی و فرایندی؛ و موانع نهادی تحقق مشارکت را شامل می‌شود. در میان زیرمقوله‌های به دست آمده، موانع فردی مشارکت مؤلفه‌های بیشتری را به خود اختصاص داده‌اند و مواردی همچون بی‌اعتمادی و عدم آگاهی از مشارکت، مواردی هستند که در منابع بیشتر از آن‌ها یاد شده بود. در زیرمقوله موانع فردی مشارکت یافته‌ها حاکی از آن است که حضور افراد در فعالیت‌های مشارکتی تابع طیف وسیعی از ویژگی‌های فردی است. آگاهی و اعتقاد به مشارکت امری ضروری برای تمایل فرد به مشارکت در نظر گرفته می‌شود و در صورت نبود اعتماد بین شهروند و حاکمیت، تحقق مشارکت امری دور از دسترس خواهد بود. نبود مؤلفه‌هایی همچون آگاهی (شرفی و همکاران، ۱۳۹۸؛ Fuldauer da Silva & Fernandes, 2020; Ampatzi-)، اعتقاد (Chambers, 1994; Amir et al., 2015; Jomehpour & Behzad, 2020; et al., 2019)،

Gwaleba & ۱۳۹۸؛ شرفی و همکاران، ۲۰۱۸؛ Conroy & Evans-Cowley, 2006) و اعتماد (Chigbu, 2020; Fuldauer *et al.*, 2019; Chambers, 1994)، تحقق مشارکت از منظر فردی را با چالش‌های بسیاری مواجه می‌کند. همچنین تجارب افراد از سرخوردگی در امر مشارکت (Michels & De Graaf, 2010) و بی‌نیازی از مشارکت از مواردی است که فرد را از تجربه مجدد مشارکت باز می‌دارد. در زیرمقوله موانع معنایی مشارکت می‌توان به یکی از ویژگی‌های معنایی مشارکت یعنی تعریف مبهم (Kamaci, 2014; Slaev *et al.*, 2008; Martin *et al.*, 2023; Cornwall, 2008) و پیچیده (Hecker *et al.*, 2018; Ghose, 2005) اشاره کرد. این ابهام و پیچیدگی در تعریف نشانگر آن است که مشارکت باید در جامعه هدف، بازتعریف شود و برمبنای تعریف جدید، دانش ذی‌نفعان (شرفی و همکاران، ۱۳۹۸؛ Erfani & Ampatzidou *et al.*, 2018) بدون وجود دانش (Roe, 2020) تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران، افزایش یابد. بدون وجود دانش (Jasanoff, 2005) و تحقق مشارکت با موانع بسیاری مواجه خواهد شد. زیرمقوله موانع محتوایی و فرایندی مشارکت، بیانگر آن است که مشارکت امری آسان و بدون هزینه نیست (Denters & Klok, 2010; Glover *et al.*, 2015; Koch & Christ, 2018)، تضاد منافع موجود در آن (ابطحی و شیبانی ۱۳۹۹؛ شرفی و همکاران، ۱۳۹۸) و همچنین هزینه‌های بالای انسانی، مالی و زمانی (حبیبی و فروغی فر، ۱۳۹۲؛ Erfani & Roe, 2020 *et al.*, 2018) از جمله مواردی هستند که مانع تحقق مشارکت هستند. باید در نظر داشت تحقق مشارکت بدون وجود زیرساخت (رسمی و غیررسمی) (شرفی و همکاران، ۱۳۹۸؛ تقدسی و شریف‌زادگان، ۱۳۹۹؛ تقدسی و شریف‌زادگان، ۱۴۰۲) و با وجود توزیع ناعادلانه (Jung *et al.*, 2015; Wong & Christ, 2018; Erfani & Roe, 2020; Koch & Christ, 2018) امری دشوار خواهد بود. زیرمقوله موانع نهادی مشارکت به این امر اشاره دارد که ساختارهای رسمی اعم از نهادها و سازمان‌ها باید آمادگی پذیرش و اعتقاد به مشارکت را (شرفی و همکاران، ۱۳۹۸؛ Erfani & Roe, 2020; Letcher & Perlow, 2009; Jung *et al.*, 2015) داشته باشند. باید در نظر داشت که نوع نگاه حاکمیت به مقوله مشارکت همان‌گونه که می‌تواند محرک مشارکت باشد (Åström, 2020; Obrusnikova & Cavalier, 2011; Li *et al.*, 2019) می‌تواند مانعی جدی بر سر راه تحقق آن نیز تلقی شود. مقوله‌های به دست آمده با توجه به ماهیت مفاهیم و کدهای استخراجی در دسته‌های ذکر شده قرار گرفتند که در جدول (۲) به آن‌ها اشاره شده است.

جدول ۲. مفاهیم مقوله اصلی نخست (موانع تحقق مشارکت)

مفاهیم (کدهای اولیه)	مقوله فرعی
<p>نامیدی (Michels & De Graaf, 2010)، سرخوردگی و دلسردی مردم (Morrison & Xian, 2016)؛ بی‌علاقگی مردم به مشارکت (شریف‌زادگان و قانونی، ۱۳۹۹؛ Slaev <i>et al.</i>, 2023; Correia <i>et al.</i>, 2023)؛ بی‌اعتقادی مردم به مشارکت و بیهوده دانستن مشارکت (محمدزاده و همکاران، ۱۳۹۹)؛ احساس پس‌زدگی و طردشدگی (Cornwall, 2008)؛ تجربه برخورد تبعیض‌آمیز (Correia <i>et al.</i>, 2023; Lombard, 2013)؛ نابرابری مشارکت‌کنندگان (Denters & Klok, 2010)؛ تعارض بین ارزش‌ها و علایق (Wagner <i>et al.</i>, 2016; Xiao <i>et al.</i>, 2023)؛ تضاد منافع (Mar-tin <i>et al.</i>, 2023)؛ مسئولیت‌گریزی و عدم تعهد مردم (Cuthill & Fien, 2005; Slaev <i>et al.</i>, 2019)؛ بی‌اعتمادی به مشارکت (Slaev <i>et al.</i>, 2019; Bobbio, 2019; Aranda <i>et al.</i>, 2023)؛ نگرش منفی افراد نسبت به یکدیگر (Falanga, 2020)؛ کم‌تجربگی مردم در مشارکت (Lombard, 2013; Corn-wall, 2008)؛ چالش‌های روزمره و معیشتی مردم (مسئولیت‌های کاری و خانوادگی) (Conroy & Evans-Cowley, 2006)؛ فقر و پایین بودن سطح زندگی (Maier, 2001; Matamanda & Chinozvi-na, 2020)؛ نبود فرصت مشارکت فعال (Denters & Klok, 2010; Li <i>et al.</i>, 2012)؛ معلولیت (Kalandides, 2018; Abas <i>et al.</i>, 2023; Harris & Roberts, 2003)؛ نبود زبان مشترک (taño <i>et al.</i>, 2021)؛ آورده و سود اندک مشارکت (Schweizer & Bovet, 2016)؛ فقدان دانش لازم بین مردم (Denters & Klok, 2010)؛ نبود مهارت‌های مشارکتی (ناتوانی) (Maier, 2001; Morrison & Xian, 2016)؛ «انسان اقتصادی» به‌عنوان موجودی خودخواه در برابر منافع گسترده و سطحی شهروندان (Irvin & Stansbury, 2004)؛ ترس از پیامدهای مشارکت (Slaev <i>et al.</i>, 2019; Brown <i>et al.</i>, 2020)؛ فقدان فرهنگ مشارکت (Seltzer & Mahmoudi, 2013)؛ فقدان مشارکت (Correia <i>et al.</i>, 2023)</p>	موانع فردی مشارکت ۲۵ کد
<p>تنوع تعاریف (Maier, 2001; Gwaleba & Chigbu, 2020)؛ فقدان تعریف رسمی (Gaber, 2020)؛ ابهام در تعریف مشارکت (Erfani & Roe, 2020; Rowe & Shepherd, 2002; Kamaci, 2014)؛ مردمی نبودن تعریف مشارکت (Erfani & Roe, 2020)؛ وابستگی مفهوم مشارکت به دیگر مفاهیم (Erfani & Roe, 2020)؛ پیچیدگی مفهوم مشارکت (Erfani & Roe, 2020; Falanga, 2020; Rowe & Shepherd, 2002; Letcher & Perlow, 2009; Hecker <i>et al.</i>, 2018)؛ بومی نبودن (Glover <i>et al.</i>, 2010)؛ نبود و یا ضعف دانش کافی در زمینه مشارکت و در برنامه‌ریزی (Denters, 2015; Spencer, 2010)؛ چندوجهی بودن مفهوم (Hecker <i>et al.</i>, 2018)</p>	موانع معنایی مشارکت ۹ کد
<p>هزینه بالای تصمیم‌گیری (Abas <i>et al.</i>, 2023; Maier, 2001; Callahan, 2007; Rowe & Frew, 2000)؛ زمان‌بر بودن مشارکت (Slaev, 2008)؛ تعداد بالای ذی‌نفعان (Irvin & Stansbury, 2004; Lombard, 2013; Cornwall, 2008)؛ نبود زیرساخت (Erfani & Roe, 2020; Jomehpour & Be-her, 2015)؛ توزیع ناعادلانه خدمات (Jung <i>et al.</i>, 2015)؛ آسیب‌پذیری فرایند مشارکتی (Matamanda & Chinozvi-na, 2020; Erfani & Roe, 2020)؛ فقدان مهارت‌های همکاری در بین برنامه‌ریزان و شهروندان (Innes & Booher, 2004)؛ شک و تردید برنامه‌ریزان به نتیجه (Mair, 2001)؛ موانع زبان (Abas <i>et al.</i>, 2023; Schweizer & Bovet, 2016)؛ موانع ارتباطی (Abas <i>et al.</i>, 2023)؛ فقدان تسهیلگر ماهر (Abas <i>et al.</i>, 2023)</p>	موانع محتوایی و فرایندی مشارکت ۱۱ کد

مفاهیم (کدهای اولیه)	مقوله فرعی
تعارض بین دولت و مردم (Koch & Christ, 2018; Garcia et al., 2017; Wagner et al., 2016)؛ سیستم نهادی ناکارآمد (Li et al., 2019)؛ عدم دسترسی مردم به اطلاعات (Glover et al., 2015; Aran-)؛ نبود فرصت دسترسی به اطلاعات و منابع از سوی مردم و گروه‌های اجتماعی (Con- da et al., 2023)؛ اقتدارگرایی (roy & Evans-Cowley, 2006; Matamanda & Chinozovina, 2020; Li et al., 2012)؛ برنامه‌ریزان و مدیران (Innes & Booher, 2004; Matamanda & Chinozovina, 2020; Haklay et al., 2018)؛ ترس از دست دادن قدرت (Slaev et al., 2019; Wagner et al., 2016)؛ غلبه رویکرد دانای کل (Li et al., 2019; Ampatzidou et al., 2018)؛ مدیریت ناکارآمد (Callahan, 2007; Morrison & Xian, 2016)؛ نبود تمایل به مشارکت در مدیریت دولتی (Ampatzidou et al., 2018; Callahan, 2007)؛ حکومت سنتی (سیستم متمرکز- قدرت مطلقه- عدم پذیرش مخالفت‌های مردم) (پاکرو و ستارزاده، Ghose, 2001; Maier)؛ تضادهای پنهان قدرت محلی (Martinez, 2011)؛ نبود منابع کافی (Yetano et al., 2010)؛ شکاف بین انتظارات عمومی و عملکرد دولت (Li et al., 2012)؛ فرهنگ رازداری دولتی (Li et al., 2012)؛ فضای ناکافی برای مشارکت عمومی (Li et al., 2012)؛ عدم هماهنگی و مشارکت با بخش عمومی جامعه (Callahan, 2007; Kozová et al., 2016)؛ خوی نظارت‌ناپذیری (باقی، ۱۳۸۱؛ رضوی‌الهاشم و موسایی، ۱۳۸۸)؛ قوانین بالادستی (Slaev et al., 2019)	موانع نهادی مشارکت ۱۸ کد

مقوله اصلی دوم: «تسهیل‌کننده‌های تحقق مشارکت»

هم‌راستا با مقوله نخست، مقوله اصلی دوم نیز با سه زیرمقوله «تسهیل‌کننده‌های زیرساختی- محیطی»، «تسهیل‌کننده‌های فردی»، و «تسهیل‌کننده‌های نهادی» از کدهای اولیه استخراج شدند. زیرمقوله تسهیل‌کننده‌های زیرساختی- محیطی مشارکت، با اشاره به این امر که تحقق مشارکت در گروهی تأمین زیرساخت آموزشی (Denters & Klok, 2010; Kalandides, 2018; Callahan, 2007; Slaev et al., 2019)؛ شاه‌حسینی و صارمی، ۱۳۹۷) و نهادی (Denters & Klok, 2010; Kalandides, 2018; Martinez, 2011; Lombard, 2013)؛ (Docherty et al., 2001; Rowe & Frewer, 2000; Li et al., 2012; Xiao et al., 2023; Lu et al., 2023) است، به این امر اشاره دارد که با وجود این زیرساخت‌ها است که می‌توان آگاهی و اعتقاد به مشارکت را در جامعه ایجاد کرد. همچنین باید در نظر داشت وجود زیرساخت رسانه‌ای و بهره‌گیری از ابزارهای فناورانه همچون بازی، می‌تواند تا حد زیادی تحقق مشارکت را تسهیل کند (Lavallee et al., 2019; Stauskis, 2014; Winkler et al., 2012; Koch & Christ, 2018; McEvoy et al., 2018; Ampatzidou et al., 2018; Li et al., 2019; Erfani & Guerola-Navarro et al., 2023)؛ (Roe, 2020; Wong et al., 2020). زیرمقوله تسهیل‌کننده‌های فردی مشارکت به ضرورت آموزش فرد برای مشارکت و آمادگی او اشاره دارد. همچنین نیاز است که اعتقاد و اعتماد به مشارکت و نهادی که به این مهم مبادرت می‌ورزد در ذهن افراد شکل گرفته باشد، به همین دلیل یکی از تسهیل‌کننده‌های مشارکت، نهادینگی آن در دوران کودکی فرد (بهروان و همکاران، ۱۳۹۳) در نظر گرفته می‌شود. تسهیل‌کننده دیگر تحقق مشارکت این است که در صورت وجود سود برای شهروندان، مشارکت قابل تعریف است (Jomehpour & Behzad, 2020; da Silva & Fernandes, 2020; Ampatzidou et al., 2018; Letcher & Perlow, 2009; Kozová et al., 2016; Jung et al., 2015; Amir et al., 2015; Purтик et al., 2016; Gwaleba & Chigbu, 2020; ökten et al., 2021; Elbakidze et al., 2015; Koch & Christ, 2018; Dnes et al., 2021; Glover et al., 2020)؛ (Erfani & Roe, 2020)؛ (al., 2015; Swenne & Skytt, 2014; Lavallee et al., 2019). زیرمقوله تسهیل‌کننده‌های نهادی مشارکت، به این امر اشاره دارند که نهادهای جامعه در صورتی که به رکن اعتمادسازی پایبند باشند و ارتباط سازنده خود را با مردم حفظ کنند می‌توانند داعیه مشارکت را سر دهند. همچنین مهم‌ترین رکن در تسهیل فرایند مشارکتی توجه به این امر است که حکومت از حالت متمرکز و منفرد

خارج شود و تمرکززدایی در تمامی سطوح آن رخ دهد (Gwaleba & Chigbu, 2020; Erfani & Roe, 2020; Purtik *et al.*, 2016; Jomehpour & Behzad, 2020; Li *et al.*, 2019; Kozová *et al.*, 2016; Swenne & Morrison, 2015; Skytt, 2014; Letcher & Perlow, 2009; Elbakidze *et al.*, 2015). لازمه تحقق مشارکت این است که اعتقاد به آن در میان هر دو بخش جامعه یعنی مردم و نهادهای حاکمیتی پدید آید. به بیانی دیگر، هرچقدر هم شعار مشارکت از سوی حاکمیت مطرح شود ولی در عمل اعتقادی به آن وجود نداشته باشد، پیشبرد آن با مشکلات جدی مواجه می‌شود. لازمه تحقق مشارکت نهادینه‌سازی قانونی آن (تقدسی و شریف‌زادگان، ۱۴۰۲؛ Morrison, 2016 & Denters & Klok, 2010;) است. در جدول (۳)، مفاهیم مرتبط با مقوله اصلی دوم ارائه شده‌اند:

جدول ۳. مفاهیم مقوله اصلی دوم (تسهیل‌کننده‌های تحقق مشارکت)

مفاهیم (کدهای اولیه)	مقوله فرعی
<p>مردم و برنامه‌ریزان آموزش‌دیده (Wong <i>et al.</i>, 2020; Denters & Klok, 2010; Kalandides, 2018; Slaev <i>et al.</i>, 2019; Guerola-Navarro <i>et al.</i>, 2023; Morrison & Xian, 2016) جامعه توانمند با ظرفیت‌های اجتماعی بالا (تعهد) (Denters, 2014; Erfani & Roe, 2020; Rahmawati <i>et al.</i>, 2014; Correia <i>et al.</i>, 2023; Koch & Christ, 2010; Cuthill & Fien, 2005); وجود ابزارهای فناورانه (بازی، آموزش و ...) (McEvoy <i>et al.</i>, 2018; Ampatzidou <i>et al.</i>, 2018); رسانه قوی (Ampatzidou <i>et al.</i>, 2018; Stauskis, 2014; Conroy & Evans-Cowley, 2006); فنآوری ارتباطات و اطلاعات به‌روز (Winkler <i>et al.</i>, 2012; Conroy & Evans-Cowley, 2006; Seltzer & Mahmoudi, 2013; Hanzl, 2007; Abas <i>et al.</i>, 2023; Wagner <i>et al.</i>, 2016; Morrison & Xian, 2016); وجود سیستم‌های پشتیبان (Schweizer & Bovet, 2016; Morrison & Xian, 2016); بافت محلی و قدرت بازیگران محلی (Ökten <i>et al.</i>, 2021); وجود زمینه شکل‌گیری تفکر شهروندی (Gaber, 2020); وجود فرهنگ مدنی (Matamanda & Chinozovina, 2020; Docherty <i>et al.</i>, 2001); وجود انسجام اجتماعی (Lu <i>et al.</i>, 2023; Schweizer & Bovet, 2016); نوروژی و جوان‌فرونده، (۱۴۰۰); وجود زمینه شناخت نیازها (Gwaleba & Chigbu, 2020); وجود شبکه و بستر تعامل کارا و صحیح مردم، برنامه‌ریز و مسئولان (Martinez, 2011; Callahan, 2007; Innes & Booher, 2004); وجود بستر تحقق مشارکت (Elbakidze <i>et al.</i>, 2015); در دسترس بودن محل مشارکت (Harris & Rob-ert, 2003); وقوع رخداد طبیعی یا غیرطبیعی (جنگ یا زلزله) (Athanasios, 2023; Kränzle, E.); کوچک‌مقیاسی پروژه (Maier, 2001; Ahmed & Ali, 2006); وجود سازمان‌های مردم‌نهاد و گروه‌های شهروندی (رضوی‌الهاشم و موسایی، ۱۳۸۸؛ حاج‌علی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۵؛ Pimoljinda & Siriprasertchok, 2017; Maier, 2001; Innes & Booher, 2004; Enqvist <i>et al.</i>, 2014; Jung <i>et al.</i>, 2015); رضایت شهروندان از مدیریت شهری (Callahan, 2007; Falanga, 2020); حضور و ارتباط و تعامل تمامی بازیگران و همکاری تمامی بخش‌ها (دولتی، عمومی، مردمی) (Pantić <i>et al.</i>, 2021); (Sweene & Skytt, 2014; Gwaleba & Chigbu, 2020; Martinez, 2011; Callahan, 2007; Lombard, 2013; Seltzer & Mahmoudi, 2013; Slaev <i>et al.</i>, 2019; Nyseth <i>et al.</i>, 2019)</p>	<p>تسهیل‌کننده‌های زیرساختی - محیطی مشارکت <u>۲۰ کد</u></p>

مقاله فرعی	مفاهیم (کدهای اولیه)
تسهیل‌کننده‌های فردی مشارکت ۲۲ کد	Erfani & Roe, 2020; Gwaleba & Chigbu, 2020; Irvin & Stansbury, 2004; Callahan, 2007; Slaev <i>et al.</i> , 2019; Docherty <i>et al.</i> , 2001; Falanga, 2020; Yetano <i>et al.</i> , 2010; Cuthill & Fien, 2005; Mannarini <i>et al.</i> , 2010; Naranjo-Zolotov <i>et al.</i> , 2019; Rowe & Frewer, Gwaleba & Chigbu, 2020; پاسخ به منافع شخصی (2000; Pantić <i>et al.</i> , 2021; Martin <i>et al.</i> , 2023 Letcher & Perlow, 2009; Dnes <i>et al.</i> , 2021; Callahan, 2007; Mannarini <i>et al.</i> , 2010; Pantić <i>et al.</i> , 2021; Martinez, 2011; Naranjo-Zolotov <i>et al.</i> , 2019; Carballo-Cárdenas & Tobi, 2016 Erfani & Roe, 2020; Gwaleba) مالکیت (Koch & Christ, 2018): وجود روحیه تمایل به فداکاری (Koch & Christ, 2018; Ökten <i>et al.</i> , 2021 Letcher & Perlow, 2009; Kalandides, 2018;): نوع دوستی (Christ, 2018 &): انگیزه‌های درونی (Naranjo-Zolotov <i>et al.</i> , 2019): پاداش‌های بیرونی (شهرت و سود مالی) (بهروان و همکاران, ۱۳۹۳): جوان فروزنده, ۱۴۰۰: شاه‌حسینی و صارمی, ۱۳۹۷: بهروان و همکاران, ۱۳۹۳: Koch & Christ, 2018; Purtik <i>et al.</i> , 2016; Koch & Christ, 2018;): سطح بالای دانش و سواد و تحصیلات (Jasanoff, 2005; Callahan, 2007; Hecker <i>et al.</i> , 2018; Docherty <i>et al.</i> , 2001; Xiao <i>et al.</i> , 2023 Jomehpour & Behzad, 2020; da Sil-): آگاهی ذی‌نفعان و جامعه (۱۳۹۳): رجبی فرجاد و دانش‌فرد, ۱۳۹۳): (Abas <i>et al.</i> , 2023; Foroughi <i>et al.</i> , 2023; Lu <i>et al.</i> , 2023 Glover <i>et al.</i> ,): بومی بودن مشارکت‌کنندگان (۱۳۹۷Kozová <i>et al.</i> , 2016): (Amir <i>et al.</i> , 2015; Cuthill & Fien, 2005; Cuthill, 2002; Li <i>et al.</i> , 2012; Elbakidze <i>et al.</i> , 2015; Hecker <i>et al.</i>) برای ذی‌نفعان (Letcher & Perlow, 2009): تمایل افراد به دخیل شدن در امور عمومی فراتر از امور خصوصی (Ampatzidou <i>et al.</i> , 2018): تجربه مثبت و سابقه ذهنی فرد در زمینه مشارکت (فاضلی و همکاران, ۱۳۹۴): (Cuthill & Fien, 2005): ضروری دانستن مشارکت (Foroughi <i>et al.</i> , 2023; Lombard, 2013): اشتیاق به مشارکت (Irvin & Stansbury, 2004; Cuthill & Fien, 2005): اعتماد به توانایی‌های خود (Slaev <i>et al.</i> , 2019; Matamanda & Chinozovina, 2020; Mannarini <i>et al.</i> , 2010; Denters & Klok, 2010): داشتن روحیه همکاری و تعاون و تجربه کار مشارکتی (بهروان و همکاران, ۱۳۹۳): (Purtik <i>et al.</i> , 2016): (Docherty <i>et al.</i> , 2001; Matamanda & Chinozovina, 2020)
تسهیل‌کننده‌های نهادی مشارکت ۱۰ کد	Callahan, 2007; Mannarini <i>et al.</i> , ۱۳۹۶: اعتماد مسئولان به مردم (شاطریان و حیدری سورشجانی, ۱۳۹۶): وجود دولت تسهیلگر و غیرمتمرکز (شیرخدائی و شرفی, ۱۴۰۱): وجود سازوکار هدایت مشارکت و تعهد دولت محلی به فرایندهای مشارکتی (Li <i>et al.</i> , 2019; Cuthill & Fien, 2005; Cuthill, 2002; Li <i>et al.</i> , 2019; Erfani & Roe, 2020; Rahmawati <i>et al.</i> , 2014; Matamanda & Chinozovina, 2020; Morrison & Xian, 2016; Cuthill & Fien, 2005; Li <i>et al.</i> , 2012): شفافیت و در دسترس بودن منابع (سهولت درک اسناد و فرایند برنامه‌ریزی, فراوانی جلسه‌ها و ... (Jasanoff, 2005; Yetano <i>et al.</i> , 2010; Rowe & Frewer, 2000; Gwaleba & Chigbu, 2020; Kozová <i>et al.</i> , 2016; Swenne & Skytt, 2014; Conroy & Evans-Cowley, 2006; Cuthill & Fien, Callahan, 2007; Li <i>et al.</i>) دولت پاسخگو (2005; Li <i>et al.</i> , 2012; Carballo-Cárdenas & Tobi, 2016; al., 2012): وجود زمینه تقسیم قدرت (Letcher & Perlow, 2009; Kalandides, 2018): به موقع بودن مشارکت (Elbakidze <i>et al.</i> , 2015): جایگاه و نقش (نقش مقدس) و به رسمیت شناختن مشارکت در نهادها (Jasanoff, 2001): دانش تخصصی و منابع مالی کافی در نهادها (Irvin & Stansbury, 2004; Maier, 2005): زمینه اصلاح ساختاری و ایجاد جایگاه مشارکت در نظام‌های مدیریتی (Li <i>et al.</i> , 2019)

نتیجه‌گیری

پيچيدگي و ابهام در تعريف مشارکت و همچنين وابستگي تحقق آن به زمينه‌های فردی، اجتماعی و نهادی منجر به این امر می‌شود که بررسی موانع و تسهیل‌کننده‌های تحقق مشارکت از ارکان مهم در برنامه‌ریزی با رویکرد مشارکتی قلمداد شود. در پژوهش حاضر سعی بر آن بود تا با مروری نظام‌مند، وجوه متفاوتی که به‌عنوان مانع و یا تسهیل‌کننده تحقق مشارکت شناخته می‌شوند مورد بحث و بررسی قرار گیرند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد

با وجود اینکه در سال‌های اخیر پژوهش‌های متنوعی پیرامون موضوع مشارکت در برنامه‌ریزی شهری صورت پذیرفته‌اند، پژوهش‌های بسیار محدودی به‌صورت بنیادین به علل بروز موانع و یا محرک‌های تسهیل‌کننده‌های تحقق مشارکت پرداخته‌اند. شکاف اصلی در مطالعات مذکور، این است که تمرکز اصلی بر مؤلفه‌هایی همچون اعتماد میان شهروندان، صاحبان قدرت و برنامه‌ریزان و جایگاه قانونی مشارکت بوده است و سایر ابعاد مورد توجه قرار نگرفته‌اند. در مرور منابع داخلی، مشخص شد که در اکثر مقالات به بحث پیرامون ضرورت مشارکت و بررسی کمی میزان مشارکت در طرح‌ها و پروژه‌های شهرسازی پرداخته شده است. همچنین شکاف دیگر در منابع داخلی، توجه و تمرکز بر وجه مردمی مشارکت و کمتر توجه کردن به تمایل یا عدم تمایل برنامه‌ریزان به مشارکت بود. در مقاله‌های خارجی نیز، بررسی میزان مشارکت شهروندان بسیار پررنگ‌تر از مشارکت سایر گروه‌های اثرگذار است. مشارکت امری پیچیده و چندوجهی است و تحقق آن در گروی تأمین ملزومات متنوعی در بستر محیط فردی، اجتماعی و نهادی است. از مهم‌ترین مؤلفه‌های تأثیرگذار بر مشارکت می‌توان به مؤلفه‌های فردی همچون سن، سطح سواد، جنسیت، وضعیت خانوادگی، وضعیت جسمی و روانی فرد (Correia et al., 2023; Naranjo- Zolotov et al., 2019؛ شاه‌حسینی و همکاران، ۱۳۹۷؛ Xiao et al., 2023; Kalandides, 2018) اشاره نمود که تابع ویژگی‌های فرد است. ازسوی دیگر زمینه‌های فرهنگی، قومیتی و مذهبی، شرایط سیاسی، اجتماعی و اقتصادی جامعه، همچنین گرایش‌های سیاسی یک جامعه (Ghose, 2005; Nyseth et al., 2019; Kalandides, 2018; Denters & Klok, 2010; Docherty et al., 2001; Correia et al., 2023; Xiao et al., 2011) که در تاریخ سیاسی آن جامعه متبلور هستند و خود تحت تأثیر شرایط جغرافیایی، فرهنگ نهادی و نگرش سیاسی حاکم بر جامعه هستند، بر تحقق یا عدم تحقق مشارکت تأثیرگذارند.

همچنین، نوع نگرش نهادی و نوع حکومت در یک جامعه نیز از دیگر مؤلفه‌هایی هستند که علاوه بر اثرگذاری بر مشارکت بر نوع نگرش برنامه‌ریزان نیز تأثیر می‌گذارند، به بیان دیگر ساختارهای رسمی و محیط فکری در سطح بالای سیاسی یک جامعه و وجود بسترهای قانونی (Lombard, 2013; Maier, 2001; Denters & Klok, 2010; Slaev et al., 2019; Matamanda & Chinozovina, 2020; Schweizer & Bovet, 2016; Morrison & Xian, 2016; Maier, 2001) بر وقوع مشارکت اثرگذار هستند. اگر در جامعه‌ای بسترهای نهادی و قانونی زمینه مناسب برای تحقق مشارکت را فراهم کرده باشند، این مهم با سهولت و اطمینان بیشتری تحقق می‌یابد. در جامعه‌ای که بستر تعامل و گفت‌وگو در نگرش سیاسی حاکم بر جامعه نقش دارد، براساس تعاملات زبان مشترک پدید آمده و آن جامعه می‌تواند زمینه‌ساز تحقق مشارکت باشد.

در مجموع، یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که زمینه‌های بروز مشارکت را می‌بایست از وجوه و ابعاد مختلف مورد بررسی قرار داد. مشارکت باعث بروز بندهای عاطفی و تکامل حیات اجتماعی است، در پرتو مشارکت می‌توان فرایندی آموزش‌دهنده را دنبال کرد (Jung et al., 2015; Koch & Christ, 2018). در واقع با بروز مشارکت به‌نوعی ساختارهای اجتماعی تغییر می‌کنند چراکه مشارکت فرایندی آموزش‌دهنده و ساختاردهنده و محرک توسعه است و در آثار این امر می‌توان بهبود وضعیت پروژه‌های مختلف را مشاهده کرد (Erfani & Amir et al., 2015; Roe, 2020; Gwaleba & Chigbu, 2020; Jung et al., 2015). در نگاهی خاص‌تر، مشارکت راهی است در مسیر توسعه پایدار و امری است ضروری برای تحقق آنچه که در هر جامعه باید وجود داشته باشد (Amir et al., 2015; Li et al., 2019; Purtik et al., 2016; Gwaleba & Chigbu, 2020).

براساس واکاوی مطالعات صورت‌گرفته درخصوص موضوع مشارکت، برخی مؤلفه‌ها نیز شناسایی شدند که بنا به شرایط و زمینه مورد بررسی نقشی اثرگذار بر مشارکت را ایفا می‌کنند. هریک از این مؤلفه‌ها می‌توانند در پژوهش‌های آتی مورد مطالعه قرار گیرند و ابعاد دیگری از تحقق مشارکت را معرفی کنند:

اولین گروه از مؤلفه‌های شناسایی شده، مربوط به «مؤلفه‌های فردی اثرگذار بر مشارکت» هستند. در تبیین مؤلفه‌های فردی اثرگذار بر مشارکت می‌توان اطمینان داشت که هرچه فرد نسبت به محیط خود احساس تعلق خاطر بیشتری داشته باشد (که آن هم در گرو مسائلی همچون مالکیت، سن، جنسیت و ...) می‌توان امید بیشتری به تحقق مشارکت داشت، همچنین نوع تفکر و نگرش افراد عاملی اثرگذار بر بروز مشارکت است (Ökten *et al.*, 2021; Amir *et al.*, 2015; Letcher & Perlow, 2009; Jomehpour & Behzad, 2020; Li *et al.*, 2019; Erfani & Roe, 2020; Gwaleba & Chigbu, 2020; Koch & Christ, 2018; Purtik *et al.*, 2016; Åström, 2020; Nilsson *et al.*, 2015; Dnes *et al.*, 2021; Obrusnikova & Cavalier, 2011; Ampatzidou *et al.*, 2018). اگر تمامی جامعه نیز بستر مناسبی برای مشارکت ایجاد کند ولی در نگرش فرد جایگاهی برای ضرورت مشارکت وجود نداشته باشد، تحقق آن امری ناممکن است.

در خصوص «مؤلفه‌های اجتماعی اثرگذار بر مشارکت»، باید در نظر داشت که وضعیت جامعه بر مشارکت اثرگذار است و به صورت کلی، شرایط سیاسی، اجتماعی و اقتصادی جامعه می‌تواند تسهیل‌گر یا مانع تحقق مشارکت باشند. جامعه باید در تمامی ابعاد پذیرای مشارکت باشد؛ هم به لحاظ سیاسی دارای شفافیت باشد و هم به لحاظ اقتصادی و اجتماعی در ثبات (بی‌ثباتی جامعه ایران (کاتوزیان، ۱۳۹۷) قرار گرفته باشد و افراد جامعه خود را عناصری منفرد و بی‌تأثیر بر هم نبینند (Elbakidze *et al.*, 2015; Jung *et al.*, 2015; Ökten *et al.*, 2021; Barclay & Klotz, 2019; Enqvist *et al.*, 2014; Rahmawati *et al.*, 2014; Erfani & Roe, 2003; Koch & Christ, 2018; Winkler *et al.*, 2012; Harris & Roberts, 2003). باید توجه داشت شرایط سیاسی، اقتصادی و اجتماعی یک جامعه وابسته به یکدیگر تغییر می‌کنند، جامعه‌ای که بلوغ سیاسی در آن به دست آمده باشد و حاکمیت‌ها بدانند که مردم مهم‌ترین مؤلفه در برنامه‌ها و طرح‌ها هستند، بالطبع تلاش بیشتر برای اقتصاد پویاتر و پرسودتر خواهند داشت. در این جامعه، مردم (بعد اجتماعی) نیز دغدغه‌ای فراتر از نیازهای فردی خود دارند و برای پیشبرد اهداف جامعه فداکاری نیز می‌کنند.

«مؤلفه‌های نهادی اثرگذار بر مشارکت» اشاره به این امر دارند که نهادهای حاکمیتی و نوع حکومت همان‌گونه که می‌توانند مانع تحقق مشارکت شوند، می‌توانند مشوق و محرک خوبی نیز باشند. این مهم نشانگر سطح اثرگذاری نهادها بر تحقق مشارکت است (da Silva & Fernandes, 2020; Jomehpour & Behzad, 2020; Li *et al.*, 2019; Kozová *et al.*, 2016; Rahmawati *et al.*, 2014; Erfani & Roe, 2020; Gwaleba & Chigbu, 2020; Breuer & Asiedu, 2017; Winkler *et al.*, 2012; Åström, 2020; Bunn *et al.*, 2008; Swenne & Skytt, 2014; Wong *et al.*, 2020; Nilsson *et al.*, 2015; Obrusnikova & Cavalier, 2011 و همکاران، ۱۳۹۶). قدرت حاکم بر جامعه تأثیر مستقیمی بر میزان پذیرش و تحقق مشارکت دارد، زمانی که حاکمیت بر قدرت متمرکز خود پافشاری می‌کند، راه را برای تحقق مشارکت می‌بندد، از سوی دیگر تمرکززدایی از قدرت و پذیرفتن مردم به‌عنوان عناصر تأثیرگذار بر جامعه و اعطای این حق که مردم می‌توانند در سرنوشت خود اثرگذار باشند، می‌تواند هدایت‌کننده مشارکت باشد. دیدگاه و توقع نهادها با مردم در زمینه نحوه مشارکت متفاوت است؛ به‌طور مثال در بدنه مدیریت شهری توقع نهادها از مشارکت ساکنین، مشارکت اقتصادی است، حال آنکه از دید مردم آن جامعه حق دانستن و مطلع بودن است که اهمیت بالاتری دارد (Erfani & Roe, 2015; da Silva & Fernandes, 2020; Kozová *et al.*, 2016; Elbakidze *et al.*, 2015; Amir *et al.*, 2015). نخستین گام برای تحقق مشارکت در کنار پدید آوردن زیرساخت‌ها ایجاد نگاه مشترک نسبت به موضوع است.

«مؤلفه‌های زیرساختی اثرگذار بر مشارکت» نیز به این امر اشاره دارند که در صورت مهیا نبودن زیرساخت‌های لازم، فرایند مشارکتی، دچار دور باطل خواهد شد. این زیرساخت‌ها همان‌طور که پیش‌تر نیز اشاره شد باید در ابعاد مختلف و به‌خصوص آموزش برای تمامی گروه‌ها و طبقه‌ها دیده شوند. افراد باید از ابتدای ورود به جامعه

(و حتی پیش‌تر از آن در بستر خانواده) آمادگی لازم برای فعالیت‌های مشارکتی را کسب کنند. همچنین باید در نظر داشت که بستر کالبدی جامعه نیز برای گروه‌های خاص (مانند معلولان) مهیا باشد تا در صورت لزوم حضور فیزیکی برای مشارکت مانعی وجود نداشته باشد (Erfani & Roe, 2020; Gwaleba & Chigbu, 2020; Palar et al., 2019; Koch & Christ, 2018; Jomehpour & Behzad, 2020; Barclay & Klotz, 2019; Li et al., 2019; Rahmawati et al., 2014; Elbakidze et al., 2015; Caman et al., 2014; Ampatzidou et al., 2018; Stauskis, 2014; Harris & Roberts, 2003; Wong et al., 2020; Dnes et al., 2021). باید تمامی زیرساخت‌ها اعم از کالبدی و غیرکالبدی، مهیای تحقق مشارکت باشد. چه بسا بسیاری از گروه‌ها با وجود داشتن دغدغه‌های مشارکتی به دلیل نبود بستر مناسب، از فعالیت‌های مشارکتی جا بمانند و در جامعه نادیده انگاشته شوند. در نهایت لازم به ذکر است که مشارکت از آن دسته مفاهیمی است که ارتباط شدیدی با ویژگی‌های فرهنگی جامعه دارد؛ چراکه زمانی که سخن از مشارکت به میان می‌آید نوع کاربرد آن برای هر گروه و دسته‌ای متفاوت است و هر فرد براساس برداشت خود از مشارکت، توقعاتی را در ذهن خواهد داشت که به علت هماهنگ نبودن با سایر گروه‌ها تعارضاتی را در پی خواهد داشت. لازم به تأکید است که تحقق مشارکت در گروهی ایجاد بستری فرهنگی است. به منظور مشخص ساختن نگرش این پژوهش و با توجه به این امر که اساسی‌ترین فرایند علم، مفهوم‌سازی است (Sequeira, 2014)، با توجه به ابعاد و مقوله‌های شناسایی شده و مفاهیم مهم و پایه‌ای هریک از مقوله‌ها که از بررسی عمیق ۹۶ مقاله منتخب، به دست آمد، مدل مفهوم‌سازی پژوهش به شرح زیر است:

شکل ۳. مفهوم‌سازی موانع و تسهیل‌کننده‌های تحقق مشارکت

پی‌نوشت‌ها

1. Democratic Governance
 2. Effectiveness
 3. Legitimacy
 4. Social Justice
 5. Iclusion
 6. Societal engagement
 7. Socially shaped
۸. سه شکل عمده مشارکت جامعه که با ترکیب دیدگاه ارنشتاین، پریتنی و توسن به دست می‌آیند، عبارت‌اند از: مشارکت اجباری، مشارکت القائی و مشارکت خودانگیخته (Rasoolimanesh *et al.*, 2017).
9. Tyrannical
 10. Publics
 11. Freeman
 12. Stakeholders
۱۳. یادگیری مدنی یک عمل است که در آن شهروندان به‌طور فعالانه موضع خود را در مورد مسائل مدنی و روابط آن‌ها با دیگر شهروندان یا نهادهای حاکم در نظر می‌گیرند. توسعه آن را می‌توان به روش‌های مختلف اندازه‌گیری کرد، از طریق اینکه مردم بر روی اعمال، عقاید یا جامعه خود چه تأثیری بر مشارکت مدنی دارند. از طریق تجزیه و تحلیل الگویی ما دو عنصر یافته شده است که فرایند بازی به وضوح مولد بود: راه‌های جایگزین برای اعتماد به فرایندهای مدنی و ایجاد بازخوانی دیدگاه‌های جایگزین از طریق بازتاب. (Gordon & Philippi, 2014)
14. Depoliticization
 15. Wolfswinkel
 16. Urban Participation
 17. Public participation
 18. Citizen participation
 19. Barriers of Participation
 20. Facilitators of Participation
 21. Qualitative
۲۲. این کلیدواژه‌ها براساس هدف پژوهش و محدودسازی به دایره مشارکت در برنامه‌ریزی شهری و همچنین با تأکید بر کیفی بودن پژوهش‌ها انتخاب شده‌اند، چراکه همان‌طور که پیش از این اشاره شد با توجه به ماهیت بحث مشارکت، تحقیقات کیفی می‌توانند متمرثرتر واقع شوند.
23. Consensus coding
۲۴. انتخاب این افراد بر مبنای زمینه مطالعاتی و فعالیتی در زمینه برنامه‌ریزی شهری و مشارکت بوده است که از دانشجویان مقطع دکتری و اساتید این رشته بوده‌اند.
۲۵. یکی از پژوهش‌هایی که به این امر پرداخته است، پژوهش شرفی و همکاران (۱۳۹۸) بوده است.

فهرست منابع

- ابطحی، سید حمید و شیانی، ملیحه (۱۳۹۹). شناسایی موانع مشارکت مردم در مدیریت شهری تهران: یک تحلیل محتوای کیفی. توسعه محلی (روستائی-شهری)، ۱۲(۲)، ۶۴۳-۶۵۵.
- باستانی، مزده، محمد نیای قرائی، فاطمه، استادی، مریم و رضایی، محمدرضا (۱۴۰۲). بررسی مؤلفه‌های برنامه‌ریزی مشارکتی با رویکرد تاب‌آوری اجتماعی: مروری سیستماتیک. فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۵۵(۳)، ۱-۱۴.
- باقی، هرمز (۱۳۸۱). ناحیه محوری، روشی نو در مشارکت عمومی. رفاه اجتماعی، ۲(۵)، ۱۰۳-۱۱۸.
- بهروان، حسین، یوسفی، علی و کریمی، علی (۱۳۹۳). عوامل موثر بر میزان مشارکت شهروندی در مشهد. فصلنامه جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی، ۱(۲)، ۳۶-۷.
- پاکرو، نازی و سنارزاده، داریوش (۱۴۰۰). بررسی مؤلفه‌های موثر در چالش‌های نهادی مشارکت شهروندی در بازاقرینی

- پایدار شهر، مطالعه موردی: شهر تبریز. نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۲۲(۶۵)، ۷۹-۱۰۱.
- تقدسی، رعنا و شریف زادگان، محمدحسین (۱۳۹۹). واکاوی جایگاه برنامه‌ریزی توسعه شهری مشارکتی و چالش‌های فراوری آن در اندیشه نهادگرا. دانش شهرسازی، ۴(۴)، ۳۷-۶۲.
 - تقدسی، رعنا و شریف‌زادگان، محمدحسین (۱۴۰۲). شناخت و تحلیل موانع نهادی مشارکت شهروندان در فرایند برنامه‌ریزی توسعه شهری تهران. نامه معماری و شهرسازی، ۱۵(۳۹)، ۷۵-۷۵.
 - حاج‌علی‌زاده، جواد، موسوی، چمران، و زرافشا، عطالله (۱۳۹۵). تحلیلی بر همبستگی بین الگوی حکمروایی شایسته شهری و میزان مشارکت شهروندی (مطالعه موردی شهر شیراز). فضای جغرافیایی، ۱۶(۵۴)، ۲۳۷-۲۶۰.
 - حبیبی، سید محسن و فروغی فر، مهران (۱۳۹۲). یافتن راهکارهایی برای جلب مشارکت مردم در طرح‌های مرمت شهری بر پایه نظریه بازی. نشریه هنرهای زیبا: معماری و شهرسازی، ۱۸(۴)، ۵-۱۴.
 - دانشپور، سیدعبدالهادی، بهزادفر، مصطفی، برک‌پور، ناصر و شرفی، مرجان (۱۳۹۶). محیط برنامه‌ریزی مشارکتی؛ ارائه مدل مفهومی برای تحلیل عوامل مؤثر بر مشارکت شهروندان در برنامه‌ریزی. نامه معماری و شهرسازی، ۹(۱۸)، ۲۳-۴۲.
 - رجبی فرجاد، حاجیه و دانش فرد، کرم‌اله (۱۳۹۳). طراحی مدل مشارکت شهروندان در نظارت عمومی (با تأکید بر نقش مشارکت شهروندان در کاهش جرایم). پژوهشنامه نظم و امنیت انتظامی، ۷(۳) (پیاپی ۲۷)، ۱-۲۸.
 - رضوی‌الهاشم، بهراد و موسایی، میثم (۱۳۸۸). تحلیل SWOT مشارکت شهروندی در طراحی الگوهای برنامه‌ریزی مدیریت شهری (مطالعه موردی شهر تهران). فصلنامه علوم اجتماعی، ۴۷، ۱۶۱-۱۹۵.
 - سامانی‌نژاد، محمدجواد، خداکرمیان‌گیلان، ندا و نیازی، محسن (۱۴۰۲). تحلیل نظام‌مند ابعاد و شاخص‌های مشارکت مردمی در نوسازی و بهسازی بافت فرسوده شهری با استفاده از روش فراترکیب. برنامه ریزی توسعه کالبدی، ۱۰(۱)، ۲۹-۵۸-۴۱.
 - شاطریان، محسن و حیدری سورشجانی، رسول (۱۳۹۶). بررسی و تحلیل میزان مشارکت اجتماعی شهروندان (مطالعه موردی: شهر بزرگ). جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی، ۴(۱۰)، ۱۹۱-۲۰۹.
 - شاه‌حسینی، گلاره و صارمی، حمیدرضا (۱۳۹۷). تحلیلی بر همبستگی و ارتباط میزان مشارکت شهروندی در مدیریت شهرهای جدید و عوامل زمینه‌ای اثرگذار؛ نمونه موردی: شهر جدید پردد. مدیریت شهری، ۱۷(۵۱)، ۱۹۹-۲۱۱.
 - شرفی، مرجان، بهزادفر، مصطفی، دانشپور، سید عبدالهادی، برک‌پور، ناصر و خانکه، حمیدرضا (۱۳۹۸). مشارکت‌پذیری یا مشارکت‌گریزی مردم و برنامه‌ریزان؟ پژوهشی کیفی در محیط برنامه‌ریزی شهری ایران. نشریه هنرهای زیبا: معماری و شهرسازی، ۲۴(۲)، ۲۹-۳۸.
 - شریف‌زادگان، محمدحسین و قانونی، حسین (۱۳۹۹). تحلیل عوامل تبیین‌کننده و عناصر اثرگذار بر مشارکت شهروندی (موردکاوی اصفهان). پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۵۲(۴)، ۱۳۳۹-۱۳۵۵.
 - شیرخدا، مجتبی و شرفی، مرجان (۱۴۰۱). ارزیابی اثربخشی و کارایی فرایندهای مشارکت عمومی در تصمیم‌سازی‌های مدیریت شهری؛ بررسی تجربه پویا آرزوهای تهران. مجله پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، ۱۰(۴)، ۱۵۹-۱۷۸.
 - کاتوزیان، محمدعلی همایون (۱۳۹۷). ایران جامعه کوتاه مدت و سه مقاله دیگر (مترجم: عبدالله کوثری). تهران: نشر نی.
 - فاضلی، نعمت‌الله، کاظمیان، غلامرضا و رمضان نصرتی، مریم (۱۳۹۴). کارکرد فرهنگی مدیریت شهری در ارتقای فرهنگ مشارکت شهروندی برای اداره امور محلی (مطالعه موردی: منطقه ۴ شهرداری تهران). فصلنامه انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات، ۱۱(۳۹)، ۱۱-۳۶.
 - محمدزاده، علی، پورعزت، علی اصغر، رضایان قبه باشی، احد و پیران‌نژاد، علی (۱۳۹۹). تصویرپردازی از مشارکت شهروندی با هدف بهبود حکمروایی شهری (مورد مطالعه: شهر تهران). دانش شهرسازی، ۴(۴)، ۱۱۷-۱۳۵.
 - نوروزی، سودا و جوان فروزنده، علی (۱۴۰۰). تحلیل سوبه‌های مفهوم مشارکت در فرایند طراحی فضاهای عمومی. مطالعات شهری، ۱۰(۳۸)، ۴۹-۶۲.
- Abram, S. (2016). *Culture? And planning?* Routledge.
 - Abas, A., Arifin, K., Ali, M. A. M., & Khairil, M. (2023). A systematic literature review on public participation in decision-making for local authority planning: A decade of progress and challenges. *Environmental Development*, 100853.
 - Ahmed, S. A., & Ali, S. M. (2006). People as partners: Facilitating people's participation in public-private partnerships for solid waste management. *Habitat International*, 30(4), 781-796.

- Alterman, R. (1982). Planning for public participation: The design of implementable strategies. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 9(3), 295-313.
- Alterman, R., Harris, D., & Hill, M. (1984). The impact of public participation on planning. *TPR (The Town Planning Review)*, 55(2177-196).
- Amir, A. L., Puspitaningtyas, A., & Santosa, H. R. (2015). Dwellers participation to achieve livable housing in Grudo rental flats. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 179, 165-175.
- Ampatzidou, C., Gugerell, K., Constantinescu, T., Devisch, O., Jauschneg, M., & Berger, M. (2018). All work and no play? Facilitating serious games and gamified applications in participatory urban planning and governance. *Urban Planning*, 3(1), 34-46.
- Aranda, N. R., De Waegemaeker, J., & Van de Weghe, N. (2023). The evolution of public participation GIS (PPGIS) barriers in spatial planning practice. *Applied Geography*, 155, 102940.
- Arnestein, S.R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35 (4), 216-224.
- Åström, J. (2020). Participatory urban planning: What would make planners trust the citizens? *Urban Planning*, 5(2), 84-93.
- Ataman, C., & Tuncer, B. (2022). Urban interventions and participation tools in urban design processes: a systematic review and thematic analysis (1995–2021). *Sustainable Cities and Society*, 76, 103462.
- Ataol, Ö., Krishnamurthy, S., & Van Wesemael, P. (2019). Children's participation in urban planning and design: A systematic review. *Children, Youth and Environments*, 29(2), 27-47.
- Athanassiou, E. (2023). Participation as a Global Urban Strategy Towards Resilience: A Case of 'Benevolent Urbanism. *The Journal of Public Space*, 8(3), 45–60.
- Barclay, N., & Klotz, L. (2019). Role of community participation for green stormwater infrastructure development. *Journal of environmental management*, 251, 109620.
- Bobbio, L. (2019). Designing effective public participation. *Policy and Society*, 38(1), 41-57.
- Breuer, A., & Asiedu, E. (2017). Can gender-targeted employment interventions help enhance community participation? Evidence from urban Togo. *World development*, 96, 390-407.
- Brookfield, k. (2016). Getting involved in plan-making: Participation in neighbourhood planning in England. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 35 (3), 1–20.
- Brown, G., Reed, P., & Raymond, C. M. (2020). Mapping place values: 10 lessons from two decades of public participation GIS empirical research. *Applied Geography*, 116, 102156.
- Bunn, F., Dickinson, A., Barnett-Page, E., Mcinnes, E., & Horton, K. (2008). A systematic review of older people's perceptions of facilitators and barriers to participation in falls-prevention interventions. *Ageing & Society*, 28(4), 449-472.
- Callahan, K. (2007). Citizen participation: Models and methods. *International Journal of Public Administration*, 30(11), 1179-1196.
- Caman, O. K., Bicer, B. K., & Metin, B. C. (2014). Barriers and best practices for participation in urban life for people with disabilities: a qualitative photovoice study. *The Lancet*, 384, S5.
- Chambers, R. (1994). The origins and practice of participatory rural appraisal. *World development*, 22(7), 953-969.
- Carballo-Cárdenas, E. C., & Tobi, H. (2016). Citizen science regarding invasive lionfish in Dutch Caribbean MPAs: Drivers and barriers to participation. *Ocean & Coastal Management*, 133, 114-127.

- Chilvers, J., Pallett, H., & Hargreaves, T. (2018). Ecologies of participation in socio-technical change: The case of energy system transitions. *Energy Research & Social Science*, 42, 199-210.
- Cohen, M., & Wiek, M. (2017). Identifying Misalignments between Public Participation Process and Context in Urban Development. *Challenges in Sustainability*, 5(2), 11-22.
- Conroy, M. M., & Evans-Cowley, J. (2006). E-participation in planning: an analysis of cities adopting on-line citizen participation tools. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 24(3), 371-384.
- Cook, D. J., Mulrow, C. D., & Haynes, R. B. (1997). Systematic reviews: synthesis of best evidence for clinical decisions. *Annals of internal medicine*, 126(5), 376-380.
- Cornwall, A. (2008). Unpacking 'Participation': models, meanings and practices. *Community development journal*, 43(3), 269-283.
- Correia, D., Feio, J. E., Marques, J., & Teixeira, L. (2023). Participatory methodology guidelines to promote citizens participation in decision-making: Evidence based on a Portuguese case study. *Cities*, 135, 104213.
- Cuthill, M. (2002). Exploratory research: citizen participation, local government and sustainable development in Australia. *Sustainable development*, 10(2), 79-89.
- Cuthill, M., & Fien, J. (2005). Capacity building: Facilitating citizen participation in local governance. *Australian journal of public administration*, 64(4), 63-80.
- da Silva, A. O., & Fernandes, R. A. S. (2020). Smart governance based on multipurpose territorial cadastral and geographic information system: An analysis of geoinformation, transparency and collaborative participation for Brazilian capitals. *Land use policy*, 97, 104752.
- Denters, B., & Klok, P. J. (2010). Rebuilding Room Beek: Patterns of citizen participation in urban governance. *Urban Affairs Review*, 45(5), 583-607.
- Dnes, N., Coley, B., Frisby, K., Keller, A., Suyom, J., Tsui, C., ... & Hunter, J. (2021). "A little bit of a guidance and a little bit of group support": A qualitative study of preferences, barriers, and facilitators to participating in community-based exercise opportunities among adults living with chronic pain. *Disability and Rehabilitation*, 43(23), 3347-3356.
- Docherty, I., Goodlad, R., & Paddison, R. (2001). Civic culture, community and citizen participation in contrasting neighbourhoods. *Urban studies*, 38(12), 2225-2250.
- Elbakidze, M., Dawson, L., Andersson, K., Axelsson, R., Angelstam, P., Stjernquist, I., ... & Thellbro, C. (2015). Is spatial planning a collaborative learning process? A case study from a rural-urban gradient in Sweden. *Land Use Policy*, 48, 270-285.
- Enqvist, J., Tengö, M., & Bodin, Ö. (2014). Citizen networks in the Garden City: Protecting urban ecosystems in rapid urbanization. *Landscape and urban planning*, 130, 24-35.
- Erfani, G., & Roe, M. (2020). Institutional stakeholder participation in urban redevelopment in Tehran: An evaluation of decisions and actions. *Land Use Policy*, 91, 104367.
- Falanga, R. (2020). Formulating the success of citizen participation in urban regeneration: Insights and perplexities from Lisbon. *Urban research & practice*, 13(5), 477-499.
- Foroughi, M., de Andrade, B., Roders, A. P., & Wang, T. (2023). Public participation and consensus-building in urban planning from the lens of heritage planning: A systematic literature review. *Cities*, 135, 104235.
- Fors, H., Hagemann, F. A., Sang, Å. O., & Randrup, T. B. (2021). Striving for inclusion—A systematic review of long-term participation in strategic management of urban green spaces.

Frontiers in Sustainable Cities, 3, 572423.

- Fuldauer, L. I., Ives, M. C., Adshead, D., Thacker, S., & Hall, J. W. (2019). Participatory planning of the future of waste management in small island developing states to deliver on the Sustainable Development Goals. *Journal of cleaner production*, 223, 147-162.
- Fung, A. (2015). Putting the public back into governance: The challenges of citizen participation and its future. *Public administration review*, 75(4), 513-522.
- Gaber, J. (2020). Building “a ladder of citizen participation”: Sherry Arnstein, citizen participation, and model cities. In *Learning from Arnstein's Ladder* (13-34). Routledge.
- Garcia, X., Benages-Albert, M., Pavón, D., Ribas, A., Garcia-Aymerich, J., & Vall-Casas, P. (2017). Public participation GIS for assessing landscape values and improvement preferences in urban stream corridors. *Applied Geography*, 87, 184-196.
- Ghose, R. (2005). The complexities of citizen participation through collaborative governance. *Space and Polity*, 9(1), 61-75.
- Glover, M., Kira, A., Johnston, V., Walker, N., Thomas, D., Chang, A. B., ... & Brown, N. (2015). A systematic review of barriers and facilitators to participation in randomized controlled trials by Indigenous people from New Zealand, Australia, Canada and the United States. *Global health promotion*, 22(1), 21-31.
- Gordon, E.; Philippi, J.B. (2014). Playful Civic Learning: Enabling Reflection and Lateral Trust in Game-based Public Participation. *International Journal of Communication*, 8, 759-786.
- Guerola-Navarro, V., Stratu-Strelet, D., Botella-Carrubi, D., & Gil-Gomez, H. (2023). Media or information literacy as variables for citizen participation in public decision-making? A bibliometric overview. *Sustainable Technology and Entrepreneurship*, 2(1), 100030.
- Gwaleba, M. J., & Chigbu, U. E. (2020). Participation in property formation: Insights from land-use planning in an informal urban settlement in Tanzania. *Land Use Policy*, 92, 104482.
- Haklay, M., Jankowski, P., & Zwoliński, Z. (2018). Selected modern methods and tools for public participation in urban planning—a review. *Quaestiones Geographicae*, 37(3), 127-149.
- Hanzl, M. (2007). Information technology as a tool for public participation in urban planning: a review of experiments and potentials. *Design studies*, 28(3), 289-307.
- Hecker, S., Haklay, M., Bowser, A., Makuch, Z., Vogel, J., & Bonn, A. (2018). Innovation in open science, society and policy—setting the agenda for citizen science. *Citizen Science: Innovation in open science, society and policy*, 1-23.
- Harris, J., & Roberts, K. (2003). Challenging barriers to participation in qualitative research: Involving disabled refugees. *International Journal of Qualitative Methods*, 2(2), 14-22.
- Innes, J. E., & Booher, D. E. (2004). Reframing public participation: strategies for the 21st century. *Planning theory & practice*, 5(4), 419-436.
- Irvin, R. A., & Stansbury, J. (2004). Citizen participation in decision making: is it worth the effort? *Public administration review*, 64(1), 55-65.
- Jasanoff, S. (2005). *Technologies of humility: Citizen Participation in governing science* (370-389). VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Jomehpour, M., & Behzad, M. (2020). An investigation on shaping local waste management services based on public participation: A case study of Amol, Mazandaran Province, Iran. *Environmental Development*, 35, 100519.
- Jung, T. H., Lee, J., Yap, M. H., & Ineson, E. M. (2015). The role of stakeholder collaboration in culture-led urban regeneration: A case study of the Gwangju project, Korea. *Cities*, 44, 29-39.
- Kalandides, A. (2018) Citizen Participation: Towards a Framework for Policy Assessment.

- Journal of Place Management and Development*, 11 (2), 152-164.
- Kamaci, E. (2014). A novel discussion on urban planning practice: citizen participation. *ICONARP International Journal of Architecture and Planning*, 2(1), 1-19.
 - Kingsley, J., Foenander, E., & Bailey, A. (2020). "It's about community": Exploring social capital in community gardens across Melbourne, Australia. *Urban forestry & urban greening*, 49, 126640.
 - Kinzer, K. (2016). Missed connections: A critical analysis of interconnections between public participation and plan implementation literature. *Journal of Planning Literature*, 31(3), 299-316.
 - Kitchenham, B. A., & Charters, S. (2007). *Guidelines for performing Systematic Literature Reviews in Software Engineering*. Technical Report EBSE 2007-001. Keele University and Durham University Joint Report.
 - Koch, J., & Christ, O. (2018). Household participation in an urban photovoltaic project in Switzerland: Exploration of triggers and barriers. *Sustainable cities and society*, 37, 420-426.
 - Kozová, M., Dobšinská, Z., Paudišová, E., Tomčíková, I., & Rakytová, I. (2016). Network and participatory governance in urban forestry: An assessment of examples from selected Slovakian cities. *Forest Policy and Economics*, 89, 31-41.
 - Kränzle, E. (2017). Re-appropriating the city of crisis: Activism and participation in the governance of public space in Madrid and Berlin. *plaNNext-Next Generation Planning*, 5, 47-60.
 - Lang, M. (1987). Citizen Participation in Urban Planning: Planner Attitudes, Administrative Frameworks. *GeoJournal*, 14(2), 227-235.
 - Lavalley, J. F., Abdin, S., Faulkner, J., & Husted, M. (2019). Barriers and facilitators to participating in physical activity for adults with breast cancer receiving adjuvant treatment: A qualitative metasynthesis. *Psycho-Oncology*, 28(3), 468-476.
 - Letcher, A. S., & Perlow, K. M. (2009). Community-based participatory research shows how a community initiative creates networks to improve well-being. *American journal of preventive medicine*, 37(6), S292-S299.
 - Li, W., Liu, J., & Li, D. (2012). Getting their voices heard: Three cases of public participation in environmental protection in China. *Journal of environmental management*, 98, 65-72.
 - Li, Y., Beeton, R. J., Sigler, T., & Halog, A. (2019). Enhancing the adaptive capacity for urban sustainability: A bottom-up approach to understanding the urban social system in China. *Journal of environmental management*, 235, 51-61.
 - Lombard, M. (2013). Citizen Participation in Urban Governance in the Context of Democratization: Evidence from Low-Income Neighbourhoods in Mexico. *International Journal of Urban and Regional Research*, 37(1), 135-150.
 - Lu, X., Lu, Z., Mao, J., Sun, Z., Cui, Z., Huang, Y., & Cao, K. (2023). Place attachment as an indicator of public participation in low-carbon community development: A case study of Beijing, China. *Ecological Indicators*, 154, 110658.
 - Mannarini, T., Fedi, A., & Trippetti, S. (2010). Public involvement: How to encourage citizen participation. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 20(4), 262-274.
 - Maier, K. (2001). Citizen participation in planning: Climbing a ladder? *European planning studies*, 9(6), 707-719.
 - Marshall, C., & Rossman, G. B. (2016). *Designing qualitative research*. Sage publications.
 - Martin, A., Fischer, A., & McMorran, R. (2023). Who decides? The governance of rewilding in Scotland 'between the cracks': Community participation, public engagement, and partnerships. *Journal of Rural Studies*, 98, 80-91.

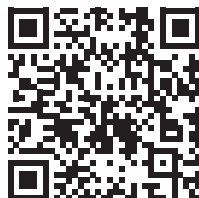
- Martinez, M. (2011). The citizen participation of urban movements in spatial planning: a comparison between Vigo and Porto. *International Journal of Urban and Regional Research*, 35(1), 147-171.
- Matamanda, A. R., & Chinozvina, Q. L. (2020). Driving forces of citizen participation in urban development practice in Harare, Zimbabwe. *Land Use Policy*, 99, 105090.
- McEvoy, S., van de Ven, F. H., Blind, M. W., & Slinger, J. H. (2018). Planning support tools and their effects in participatory urban adaptation workshops. *Journal of environmental management*, 207, 319-333.
- Michels, A., & De Graaf, L. (2010). Examining citizen participation: Local participatory policy making and democracy. *Local Government Studies*, 36(4), 477-491.
- Morrison, N., & Xian, S. (2016). High mountains and the faraway emperor: Overcoming barriers to citizen participation in China's urban planning practices. *Habitat International*, 57, 205-214.
- Montaña, F., Olufemi, O., Torres Mallma, S., & Van den Berg, J. (2021). Challenges and opportunities for public participation in urban and regional planning during the COVID-19 pandemic—Lessons learned for the future. *Land*, 10(12), 1379.
- Naranjo-Zolotov, M., Oliveira, T., Cruz-Jesus, F., Martins, J., Gonçalves, R., Branco, F., & Xavier, N. (2019). Examining social capital and individual motivators to explain the adoption of online citizen participation. *Future Generation Computer Systems*, 92, 302-311.
- Nilsson, M. H., Iwarsson, S., Thordardottir, B., & Haak, M. (2015). Barriers and facilitators for participation in people with Parkinson's disease. *Journal of Parkinson's disease*, 5(4), 983-992.
- Nyseth, T., Ringholm, T., & Agger, A. (2019). Innovative forms of citizen participation at the fringe of the formal planning system. *Urban Planning*, 4(1), 7-18
- Obrusnikova, I., & Cavalier, A. R. (2011). Perceived barriers and facilitators of participation in after-school physical activity by children with autism spectrum disorders. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*, 23, 195-211.
- Ökten, A. N., İnal-Çekiç, T., & Kozaman, S. (2021). Civic engagement in an informal settlement: Between the devil and deep blue sea. *Cities*, 112, 103110.
- Palar, K., Hufstедler, E. L., Hernandez, K., Chang, A., Ferguson, L., Lozano, R., & Weiser, S. D. (2019). Nutrition and health improvements after participation in an urban home garden program. *Journal of nutrition education and behavior*, 51(9), 1037-1046.
- Pallett, H., Chilvers, J., & Hargreaves, T. (2019). Mapping participation: a systematic analysis of diverse public participation in the UK energy system. *Environment and Planning E: Nature and Space*, 2(3), 590-616.
- Pantić, M., Cilliers, J., Cimadomo, G., Montaña, F., Olufemi, O., Torres Mallma, S., & Van den Berg, J. (2021). Challenges and opportunities for public participation in urban and regional planning during the COVID-19 pandemic—Lessons learned for the future. *Land*, 10(12), 1379.
- Pimoljinda, T., & Siriprasertchok, R. (2017). Failure of public participation for sustainable development: A case study of a NGO's development projects in Chonburi province. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 38(3), 331-336.
- Ploger, J. (2001). Public participation and the art of governance. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 28, 219-241.
- Purtik, H., Zimmerling, E., & Welpel, I. M. (2016). Cooperatives as catalysts for sustainable neighborhoods—a qualitative analysis of the participatory development process toward a 2000-Watt Society. *Journal of cleaner production*, 134, 112-123.

- Rahmawati, D., Supriharjo, R., Setiawan, R. P., & Pradinie, K. (2014). Community participation in heritage tourism for Gresik resilience. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 135, 142-146.
- Rasoolimanesh, S., Jaafar, M., Ahmad, A., & Barghi, R. (2017). Community participation in World Heritage Site conservation and Tourism Development. *Tourism Management*, 58c, 142-153.
- Reed, M. S., Vella, S., Challies, E., De Vente, J., Frewer, L., Hohenwallner-Ries, D., ... & Van Delden, H. (2018). A theory of participation: what makes stakeholder and public engagement in environmental management work? *Restoration ecology*, 26, S7-S17.
- Reynolds, J. P. (1969). Public participation in planning. *The Town Planning Review*, 40(2), 131-148.
- Rowe, G., & Frewer, L. J. (2000). Public participation methods: a framework for evaluation. *Science, technology, & human values*, 25(1), 3-29.
- Rowe, R., & Shepherd, M. (2002). Public participation in the new NHS: no closer to citizen control? *Social Policy & Administration*, 36(3), 275-290.
- Schweizer, P. J., & Bovet, J. (2016). The potential of public participation to facilitate infrastructure decision-making: Lessons from the German and European legal planning system for electricity grid expansion. *Utilities Policy*, 42, 64-73.
- Seltzer, E., & Mahmoudi, D. (2013). Citizen participation, open innovation, and crowdsourcing: Challenges and opportunities for planning. *Journal of Planning Literature*, 28(1), 3-18.
- Sequeira, A. H. (2014). Conceptualization in research. *Psychology of innovation ejournal CMBO*.
- Slaev, A. D., Kovachev, A., Nozharova, B., Daskalova, D., Nikolov, P., & Petrov, P. (2019). Overcoming the failures of citizen participation: The relevance of the liberal approach in planning. *Planning Theory*, 18(4), 448-469.
- Spencer, D. M. (2010). Facilitating public participation in tourism planning on American Indian reservations: A case study involving the Nominal Group Technique. *Tourism Management*, 31(5), 684-690.
- Stauskis, G. (2014). Development of methods and practices of virtual reality as a tool for participatory urban planning: a case study of Vilnius City as an example for improving environmental, social and energy sustainability. *Energy, sustainability and society*, 4, 1-13.
- Stembert, N., & Mulder, I. (2013). Love your city! An interactive platform empowering citizen to turn the public domain into a participatory domain. *repository.tudelft.nl*.
- Stober, D., Suškevičs, M., Eiter, S., Müller, S., Martinát, S., & Buchecker, M. (2021). What is the quality of participatory renewable energy planning in Europe? A comparative analysis of innovative practices in 25 projects. *Energy Research & Social Science*, 71, 101804.
- Swenne, C. L., & Skytt, B. (2014). The ward round—patient experiences and barriers to participation. *Scandinavian journal of caring sciences*, 28(2), 297-304.
- Turnhout, E., Metze, T., Wyborn, C., Klenk, N., & Louder, E. (2020). The politics of co-production: participation, power, and transformation. *Current opinion in environmental sustainability*, 42, 15-21.
- Yetano, A., Royo, S., & Acerete, B. (2010). What is driving the increasing presence of citizen participation initiatives? *Environment and Planning C: Government and Policy*, 28(5), 783-802
- Wagner, S. A., Vogt, S., & Kabst, R. (2016). How IT and social change facilitates public participation: a stakeholder-oriented approach. *Government Information Quarterly*, 33(3), 435-443.

- Webster, J., & Watson, R. T. (2002). Analyzing the past to prepare for the future: Writing a literature review. *MIS quarterly*, xiii-xxiii.
- Wesselink, A., Paavola, J., Fritsch, O., Renn, O. (2011). Rationales for public participation in environmental policy and governance: practitioners' perspectives. *Environment and Planning A*, 43, 2688-2704.
- Winkler, T. J., Ziekow, H., & Weinberg, M. (2012). Municipal benefits of participatory urban sensing: A simulation approach and case validation. *Journal of theoretical and applied electronic commerce research*, 7(3), 101-120.
- Wolfswinkel, J. F., Furtmueller, E., & Wilderom, C. P. (2013). Using grounded theory as a method for rigorously reviewing literature. *European journal of information systems*, 22(1), 45-55.
- Wong, A. R., Sun, V., George, K., Liu, J., Padam, S., Chen, B. A., ... & Sedrak, M. S. (2020). Barriers to participation in therapeutic clinical trials as perceived by community oncologists. *JCO oncology practice*, 16(9), e849-e858.
- Xiao, L., Fu, B., Lin, T., Meng, L., Zhang, O., & Gao, L. (2023). Promoting and maintaining public participation in waste separation policies—A comparative study in Shanghai, China. *Resources, Environment and Sustainability*, 12, 100112.
- Zhao, M., Lin, Y., Derudder, B. (2018). Demonstration of public participation and communication through social media in the network society within Shanghai. *Environment and Planning B: Urban Analytics and City Science*, 45(3), 529-547.

COPYRIGHTS

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to Journal of Architecture and Urban Planning. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

نحوه ارجاع به این مقاله
 نیکمرد نمین، سارا و سالاری پور، علی اکبر (۱۴۰۳). مروری نظاممند بر موانع و تسهیل کننده‌های تحقق مشارکت شهری. نشریه علمی نامه معماری و شهرسازی، ۱۷(۴۵)، ۵۳-۷۷.

DOI: 10.30480/aup.2024.5021.2080

URL: https://aup.journal.art.ac.ir/article_1355.html

A systematic review of the barriers and facilitators of the realization of urban participation

Sara Nikmard Namin

Ph.D. in Urban Planning, Faculty of Architecture and Art, University of Guilan, Rasht, Iran

Aliakbar Salaripour

Associate Professor, Department of Urban Planning, Faculty of Architecture and Art, University of Guilan, Rasht, Iran
(Corresponding Author)

Abstract

Urban participation, as one of the new approaches in urban planning, has received substantial attention in studies in recent decades, and the necessity of using it in urban plans and programs has been increasingly emphasized. Due to the importance of this issue in urban planning, it is necessary to identify the barriers and facilitators to realizing participation, despite the occasional mention of these cases in related research, the barriers and facilitators of participation have not been mentioned in a special and focused way. In this regard, this article, by reviewing domestic and foreign articles in the period from 2000 to 2023, has categorized the barriers and facilitators to the realization of participation. In this research, with a systematic review, 148 articles were examined in two external databases (Science Direct and Google Scholar) and three internal databases (NoorMags, Comprehensive Humanities portal, SID). After reviewing all the articles, 50 less relevant articles were discarded, and the remaining 96 articles were used to extract the codes. In order to analyze the concepts obtained, qualitative content analysis was used. Finally, the barriers to the realization of participation were categorized into individual, semantic, content and process, and institutional subcategories. Individual barriers included issues such as people's disappointment, frustration, discouragement, indifference, feelings of no need to participate, disinterest in participation, disbelief in its efficacy, feelings of rejection, and experiences of discriminatory treatment. Semantic barriers involved the diversity and lack of official definitions, ambiguity in defining participation, the non-popularity of the concept, its dependence on other concepts, as well as the complexity and non-native nature of the concept itself. Content and process barriers included high decision-making costs, time-consuming participation processes, a large number of stakeholders, lack of infrastructure, and unfair distribution of services. Institutional barriers were characterized by conflicts between the government and the people, inefficient institutional systems, lack of access to information, poor coordination with the public sector, overly rigid laws, and uncontrollable factors. In the results obtained from the review of the initial codes, it was found that individual, social and institutional contexts influence the realization of participation, and the realization of participation in a society depends on creating a culture of participation in society and related institutions, as well as providing the appropriate infrastructure for the realization of participation.

Keywords: Systematic review, urban participation, barriers to participation, facilitators of participation